

**Simpozionul Internațional
MONUMENTUL
TRADIȚIE ȘI VIITOR
Ediția a XVIII-a**

Program

**Iași
6-9 octombrie 2016**

Organizatori:

Ministerul Culturii din România

Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași – Muzeul Unirii

Mitropolia Moldovei și Bucovinei

Primăria Municipiului Iași

Direcția Județeană pentru Cultură Iași

Consiliul Județean Iași

Institutul Național al Patrimoniului București

Uniunea Națională a Restauratorilor de Monumente Istorice

Universitatea „A. I. Cuza” Iași - Facultatea de Istorie

Academia de Științe a Moldovei

Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei

Centrul Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi” Cernăuți

PROGRAM



Joi 6 octombrie 2016 - Sala Baptisteriu a Muzeului Mitropolitan din Iași

Deschiderea oficială a lucrărilor Simpozionului cu Binecuvântarea IPS Teofan, Mitropolit al Moldovei și Bucovinei	9.00
Mesaje de salut din partea organizatorilor principali și a oficialităților	
Lansarea volumului „Monumentul XVII”. Prezintă istoricul Mihai Dim. Sturdza	
Comunicări:	
Dan Dumitru Iacob, <i>Informații despre monumentele din orașul Iași și din împrejurimile acestuia pe o hartă austriacă inedită, din 1855</i>	
Virgiliu Polizu, <i>Monumente ieșene restaurate în anii '70</i>	
Comunicări în plen	11.00
Lansări de carte:	12.40
Oana Marinache „Familia Bibescu - Basarab Brâncoveanu: între Paris și București”	
Ruxanda Beldiman, „Domeniul lui Ion Ghica de la Ghergani”. Prezintă prof. univ. dr. Tereza Sinigalia	
Mariana Șlapac, „Cetățile bastionare din Moldova (sfârșitul sec. XVII - mijlocul sec XIX)”	
Film documentar: Ansamblul Mitropolitan Iași, Realizatori: Doxologia Media	13.15
Vernisajul expoziției „Monumente și eroi. Memoria Marelui Război” (proiect pilot Ilfov), Prezintă dr. Florentina Udrea	13.30
Comunicări pe secțiuni	15.00



PROGRAM

Vineri, 7 octombrie 2016 – Muzeul Unirii Iași

8.00 **Vernisajul expoziției** „Memoria Monumentelor: strada Ștefan cel Mare”. Curatori: dr. Aurica Ichim, dr. Sorin Iftimi

8.20 **Vernisajul expoziției** „Restauratori români: arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)”. Curatori: arhitect Anca Filip, arhitect Iosef Kovacs

8.40 **Vernisajul expoziției** „Restaurarea monumentelor istorice: realizări actuale și premise pentru viitor”. Prezintă dr. restaurator Daniel Sabău

9.00 **Comunicări pe secțiuni**

14.00 Vizită la monumente istorice din orașul Iași (Biserica Sf. Dumitru-Balș, Biserica Sf. Atanasie și Chiril) și din împrejurimi (Biserica Sf. Nicolae din Aroneanu)

Sâmbătă, 8 octombrie 2016

8.30 Vizită de studiu la Curtea Domnească din Cotnari, Conacul Polizu (Maxut), Conacul Miculescu (Călinești) și Palatul Cantacuzino (Pașcani)

17.00 Închiderea lucrărilor Simpozionului: concluziile prezentate de moderatorii secțiunilor - Palatul Alexandru Ioan Cuza Ruginoasa

Dan Dumitru Iacob, *Informații despre monumentele din orașul Iași și din împrejurimile acestuia pe o hartă austriacă inedită, din 1855*

Prezența trupelor austriece pe teritoriul principatelor române în timpul Războiului Crimeii s-a concretizat, printre altele, și prin realizarea unor hărți zonale și planuri de localități, cu caracter operativ sau administrativ, dintre care unele au rămas necunoscute. Cu acest prilej, ne propunem să semnalăm un plan detaliat al orașului Iași și al satelor învecinate, din 1855, descoperit recent în arhivele vieneze. Harta acoperă o zonă geografică de peste 200 km² și este deosebit de importantă deoarece oferă informații geografice și istorice concludente despre multiple aspecte privitoare la relieful zonei, dimensiunile și structura localităților, inclusiv a orașului Iași, rețeaua de drumuri, structura și tipul proprietăților urbane și rurale etc. În contextul tematic al simpozionului din acest an, un interes deosebit îl reprezintă informațiile despre bisericile, mănăstirile și casele boierești din Iași și din împrejurimi, marcate pe hartă, multe dintre acestea fiind în prezent pe Lista monumentelor istorice. Din această perspectivă, harta surprinde poziția exactă a edificiilor respective în cadrul structurii topografice a localităților, materialul din care erau construite clădirile, anexele, gardurile și zidurile de incintă, organizarea gospodăriilor și grădinilor, amplasarea anexele gospodărești etc.

Virgiliu Polizu, *Monumente ieșene restaurate în anii '70*

Câți dintre locuitorii Iașiului care trec zilnic pe lângă Casa Dosoftei știu cine sunt autorii restaurării? Sau cei ai Casei Vasile Alecsandri? Puțini își amintesc de restauratorii de excepție care au lucrat în Iași în acea perioadă! Așa cum au fost arhitecții restauratori Ioana Grigorescu și Nicolaie Diaconu sau Ioana Juravlea, Dumitru Hasnaș, Dumitru Diaconescu sau Silviu Micu, ca și mulți alții, constructori cu știință și dragoste pentru lucrul lor, care au făcut ca monumente precum Galata sau Cetățuia să dăinuie până astăzi și să ne atragă prin frumusețea lor. Efortul lor merită un loc în memoria noastră, iar rezultatele muncii lor reprezintă analiza expunerii noastre.

Îmi fac datoria de a prezenta o parte din monumentele restaurate de către aceștia, participanți ai definirii școlii românești de restaurare, pentru a compara cu ce se întâmplă azi în Iași și împrejurimi.

**Moderatori: Ioan Aurel Botez
Sorin Iftimi**

11.00

Călin Hoinărescu, Mănăstirea MĂXINENI județul Brăila - Tehnici și tehnologii de restaurare

Mănăstirea Măxineni a fost ridicată de domnitorul Matei Basarab în anul 1636, pe locul unei biserițe din lemn datând de la sfârșitul secolului al XVI-lea. Ansamblul monahal cuprindea, pe lângă biserica cu hramul “Sfântul Ioan Botezătorul”, clădirea stăreției vechi, cu beciuri acoperite cu bolți cilindrice monumentale, zidul de incintă și ruinele turnului clopotniță, a chiliilor și a anexelor gospodărești. Stăreția Veche – investigațiile arheologice și analiza documentelor au pus în evidență existența beciurilor construcției contemporană cu biserica intrată în nomenclatorul complexului sub numele de Stăreția Veche. Este o construcție de dimensiuni importante având o lungime de 20,80 m și o lățime de cca.11m. Clădirea are un bec spațios cu ziduri groase de 1 m alcătuit din 2 bolți cilindrice îngemănate sprijinite median pe o suită de 4 arcade cu stâlpi octogonali.

Parterul propriu-zis ocupă întreaga suprafață a beciului. Din documentele de arhivă care descriu detaliat această parte a clădirii se remarcă existența unei galerii precum și a unor încăperi spațioase alcătuind Stăreția Veche. Înelitoarea acestui edificiu a fost realizată din olane ca la biserică. Documentația de restaurare a inclus lucrările necesare consolidării zidului beciului prin completarea cu cărămidă de epocă a zonelor lacunare, țeserea și injectarea crăpăturilor și fisurilor, consolidarea fundațiilor și executarea hidroizolației, refacerea boltirii utilizându-se elementele păstrate in situ, respectiv nașterea arcelor și a boltirii și executarea unei șaibe orizontale peste extradusul bolților printr-un platelaj din profile metalice. Parterul s-a executat cu structură metalică și închideri din panouri tip sandwich, cu plăci din betocim la exterior și gips carton la interior. Șarpanta s-a realizat cu ferme din lemn, cu tencuială pe șipci și termoizolație din vată bazaltică. Pardoseala beciului este din dale de piatră, iar a parterului din cărămizi conform modelelor recuperate din săpăturile arheologice.

Paolo Tomasella, *Victor Asquini (1892–1969), un arhitect italian la București*

11.20

Printre italienii care s-au stabilit în România în prima jumătate a secolului XX poate fi remarcat arhitectul Victor Asquini. În București, Victor Asquini a proiectat o serie de locuințe, vile și blocuri cu mai multe etaje. Printre proiectele realizate în perioada interbelică, pot fi remarcate casa Eleonora Rossi, construită în perioada 1932-1933 (str. Ghenadie Petrescu) și rezidența I. Tabacu (str. Matei Basarab, colț cu str. Popa Nan). Ambele sunt un amestec de Art Déco, Modern și stil mediteranean. Tot activității lui Asquini i se datorează rezidența Dimitrie Apostolescu (str. Mătășari, 1937–1938), vila dr. Enculescu (str. Constantin Sandu Aldea, Parcul Domeniilor, 1939–1940) și casa Ioan Pomojescu (str. Cuțitul de Argint, 1941–1942). Construcțiile realizate de el sunt caracterizate prin acuratețea soluțiilor, în condițiile în care elementele geometrice simple, reprezentate de motive clasice, sunt combinate cu Art Déco.

Victor Asquini a fost autorul a numeroase articole tehnice care au apărut în reviste importante ale perioadei interbelice (inclusiv «Arhitectura» și «Căminul»), Asquini este cunoscut prin faptul că a publicat, în 1938, un manual tehnic important – Indicator tehnic în construcții. Date tehnice, organizarea lucrărilor, metode de lucru, analize de prețuri, Editura Cartea Românească, București 1938, lucrare ce a cunoscut mai multe ediții. Multe clădiri proiectate de Asquini merită să fie restaurate și conservate pentru valoarea lor istorică, în contextul conservării patrimoniului modern al Bucureștiului.

Daniel Sabău, *Biserica Veche a Mănăstirii Sinaia județul Prahova – lucrări de consolidare, restaurare și conservare a componentelor artistice din piatră. Coloanele Pridvorului*

11.40

Lucrarea prezintă interferențele metodologice în abordarea lucrărilor asupra coloanelor din piatră în raport cu necesitatea stringentă de consolidare a structurii de rezistență a monumentului.

Oliviu Boldura, *Extragerea picturilor murale*

12.00

Metodologia extragerii picturilor murale a fost perfecționată de specialiștii italieni ca răspuns la diferitele situații extreme prin care trebuie salvate picturile unui monument. În funcție de scopul urmărit, s-au dezvoltat tehnici de extragere care, deși au un caracter

traumatizant, sunt adaptate la particularitățile acestor decizii.

În prezentarea de față vom lua în discuție o situație specială ivită la Bolnița Mănăstirii Brâncoveni unde, pornind de la o problemă structurală descoperită pe parcursul lucrărilor de restaurare, s-a impus extragerea și retranspunerea a două fragmente de pictură murală. Această opțiune a fost impusă după decaparea unor tencuieli de reparație aplicate prin anii '60 pe zona centrală a arcului triumfal, care ascundea, de fapt, o dislocare masivă a unei părți din structura de zidărie.

Ca urmare, pentru a rezolva această situație a fost necesară extragerea picturii de pe zona dislocată, desfacerea zidăriei, reconstruirea arcului și transpunerea picturii extrase pe noua structură refăcută. Întreg ciclul metodologic a fost adaptat la situația existentă, urmând partea finală, de prezentare estetică.

12.20

Carmen Cecilia Solomonea, Biserica mănăstirii Golia – intervenții de eliminare a repictărilor și restaurarea picturilor originale din pronaos

Ansamblul mural din biserica mănăstirii Golia păstrează picturi din secolele XVII și XIX. În timp, biserica a suferit o serie de intervenții, care au avut diverse efecte asupra picturilor murale, iar refacerile și repictările au contribuit masiv la modificarea stării de conservare a pigmenților și preparației picturilor. Comunicarea prezintă lucrările de conservare și restaurare recente ale picturilor: s-au realizat intervenții complexe de eliminare a refacerilor și repictărilor, s-a stabilizat starea stratului de culoare cu problematica specifică celor două tipuri de picturi și s-a recuperat aspectul original din punct de vedere estetic.

Pe parcursul restaurării, prin cercetarea detaliată a picturilor, s-a identificat relația existentă între manierele de execuție tehnică și formele de degradare care s-au produs în timp, cauzate sau influențate de acestea, efectele acțiunilor de repictare sau refacerile asociate cu acțiunile necorespunzătoare. În comunicare sunt expuse și elementele artistice și stilistice caracteristice picturilor murale din cele două perioade, ale căror particularități tehnice conturează conceptul artistic al epocilor respective.

Moderatori: Alexandra Chiliman Juvara
Adrian Pușoru

Gheorghe Niculescu, Ana Maria Vlad, Ionel Gemănar, *Pictura murală din bolnița mănăstirii Brâncoveni; exemplu de măiestrie artistică utilizând mijloace limitate*

15.00

Bolnița mănăstirii Brâncoveni se păstrează în forma originală, iar pictura este cea finalizată la 1704, conform inscripției din pronaos. În lucrarea de față, ne-am propus identificarea pigmentilor folosiți de meșterul anonim pentru o realizare artistică cu o valoare deosebită. Prin metoda fluorescenței de raze X am identificat miniu de plumb, aur pe bolus, oxizi de fier și mangan, albul sfântului Ioan, un pigment albastru organic, verde de pământ, negru carbon.

Alexandrina Cuțui, *Starea de conservare a catapetesmei Bisericii „Sf. Ilie” din Suceava*

15.15

Biserica „Sf. Ilie” a fost construită de către domnitorul Ștefan cel Mare, în anul 1488, în satul „Sf. Ilie”, comuna Șcheia, județul Suceava. Catapeteasma bisericii este datată cu anul 1708. Conform inscripțiilor de pe icoanele din registrul „icoanelor împărătești”, catapeteasma a fost făcută la Moscova de către frații Vasilii și Kiril Ulanov. Starea de conservare a catapetesmei este una precară. Degradările sunt majore și evolutive, atât la nivelul suportului, a policromiei, cât și la nivelul stratului pictural. Acestea se datorează atacului biologic activ, condițiilor de microclimat necorespunzătoare și intervențiilor făcute în timp asupra acesteia.

Mihai Bradu, Alexandra Chiliman Juvara, Constantin Grapa, Cristian Rânja, *Biserica din satul Mălăiești, comuna Vutcani, județul Vaslui. Hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena*

15.30

Biserica de la Mălăiești a fost ctitorită de Constantin și Aglaia Corbu, între anii 1884-1885, având trei hramuri: „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, „Sfântul Ierarh Nicolae”, „Sfânta Muceniță Aglaia”. Biserica a fost construită după proiectul arhitectului Oscar Benisi.

Situată la mijlocul distanței dintre Bârlad și Huși, nu departe de drumul național, aceasta se remarcă prin proporțiile ei ieșite din comun, prin frumusețea detaliilor și prin decorația interioară

autentică. De multe ori, în secolul al XIX-lea, monumentele nu aveau o perfectă unitate de stil, introducându-se și alte stiluri, apărând astfel caracterul eclectic al ansamblului. Față de arhitectura gotică exterioară, cu elemente clare, elegante, zvelte, fără compromisuri, în interior nu găsim nici un element gotic. Arcele sunt în plin cintru, planul este caracteristic bisericilor ortodoxe. Se remarcă însă o personalizare a interiorului datorată gustului și dorinței citorilor. Atât exteriorul în stil neogotic, cât și interiorul au conservat elementele esențiale, făcând posibilă restaurarea ei.

Privind fotografia dinainte de cutremurul din 1940, te impresionează zveltețea ei, proporțiile turlei clopotniței. În urma cutremurului din 1940 au căzut turla și multe din turnulețele bisericii, compromițând și pictura interioară. Analizând edificiul, în anul 1999, profesorul Alexandru Cișmigiu constata prezența unor fracturi majore în zidărie pe direcția nord-sud și perpendicular est-vest, urmare a numeroaselor cutremure care au urmat celui din 1940. Proiectul de restaurare a fost coordonat de arh. Alexandra Chiliman Juvara. Proiectul de consolidare a fost realizat de ing. Constantin Grapa. Proiectul de arhitectură a reușit să recompună fațadele bisericii după elementele de arhitectură rămase martori și pe baza documentelor. Planurile, fațadele și detaliile desenate cu precizie de arhitectul Cristian Rânja au fost puse în operă de inginerul Mihai Bradu. Lucrările de execuție au fost finanțate de Ministerul Culturii prin Planul Național de Restaurare, biserica fiind pe Lista monumentelor istorice.

15.45

Niels Auner, *Liftarea structurilor de șarpante de mari dimensiuni*

Lucrarea prezintă etapele de pregătire a monumentului pentru intervenție. Acestea includ lucrări de eșafodaje pentru stabilizarea structurii de zidărie pe parcursul lucrărilor, schele de fațadă și structura incintei de protejare a lucrărilor, pregătirea și realizarea componentelor sistemului de liftare și liftarea propriu-zisă, realizarea consolidării coronamentului de zidărie și plasarea grinzilor principale de susținere a șarpantei.

16.00

Cozmin Bradu, *Consolidarea Turnului Lăpușeanu al Bisericii Sf. Dumitru din Suceava - turn înclinat și rotit*

Ansamblul Sf. Dumitru alcătuit din biserica ctitorită de Petru Rareș în anul 1535 și turnul construit de Alexandru Lăpușeanu în preajma anului 1555, împreună cu ruinele Curții Domnești a cărei

componentă este și cu biserica Beizadelelor Sf. Ioan Botezatorul, constituie o mare parte a nucleului istoric al orașului. În acest context istoric și urban, existența Turnului Lăpușneanu devenit simbol al centrului Sucevei, constituie o problemă de o deosebită importanță în ceea ce privește consolidarea, conservarea și punerea lui în valoare ca element definitoriu pentru structura, aspectul și specificul orașului.

Timpul și numeroasele intervenții suferite pe parcurs, au modificat radical volumul și aspectul său inițial, transformări datorate și schimbărilor funcționale, turnul devenind și punct de observație pentru pompieri, clopotniță și chiar, la parter, capelă mortuară.

Cercetările arheologice minimale efectuate în vederea obținerii datelor necesare consolidării și restaurării au relevat existența unei construcții anterioare Turnului, aparținând perioadei Rareș, peste zidurile căreia s-au așezat, parțial, fundațiile actualului edificiu. Acea construcție care ar fi putut fi inițial tot un turn, are în interior urme de înhumare, ceea ce face dificilă stabilirea funcției sale primare.

Cu o asemenea bază de descărcare în infrastructură, apare aproape ca o consecință normală, fenomenul de rotație și înclinare a Turnului, având drept rezultat deteriorarea structurală gravă, cu tendință de progresie rapidă în timp.

Tipul de intervenție propusă de d-l prof. Al. Cișmigiu și realizată în proporție de cca 80% până în prezent, constituie o afirmare și o confirmare a ideii de intervenție majoră versus intervenție minoră asupra edificiilor aflate în zone puternic afectate seismic.

Stela Cheptea, Bobi Apăvăloaie, Biserica Sfântul Nicolae Aroneanu: ultimele cercetări arheologice

16.15

În urma cercetărilor arheologice întreprinse la biserica Sf. Nicolae din Aroneanu s-au confirmat concluziile trase pe baza sondajelor arheologice executate în anii anteriori. Cea mai importantă încheiere este aceea că prima biserică datează din vremea lui Alexandru Lăpușneanu, biserica fiind refăcută de către Aron Vodă.

Gheorghe Baean, Biserica Aroneanu Iași

16.30

Biserica Aroneanu a fost construită în anul 1594 de către Aron Vodă, pe locul unei mănăstiri mai vechi ctitorită de Alexandru Lăpușneanu. Construcția bisericii respectă planul clasic al bisericilor

din acea epocă, având nava în formă de cruce rezultată din dezvoltarea în exterior, pe părțile laterale, a absidelor naosului și, la est, a absidei altarului. La vest, nava se prelungeste cu un pridvor. Deasupra naosului se înalță turla bisericii, așezată pe o bază stelată care, la rândul ei reazemă pe o bază de formă pătrată. Structura de rezistență a bisericii este alcătuită din ziduri de cărămidă, groase de 1,20 m. La bază, zidurile sunt așezate pe un soclu din blocuri din piatră fasonată, legate cu mortar de var, de diferite dimensiuni, având aproximativ aceeași grosime cu zidurile.

Fundațiile sunt din piatră nefasonată legată cu mortar de var, piatră mai dură la bază (gresie), pe circa 30 cm și mai slabă în rest (calcaroasă). Marginea fundațiilor depășește cu 20-30 cm marginea soclului, această distanță variind pe zona absidelor până la 40 cm. Alcătuirea constructivă a pridvorului reprezintă o noutate din punct de vedere structural deoarece, pentru a doua oară în Moldova, structura acestuia este concepută ca o structură pe stâlpi și nu ca o structură cu ziduri în care sunt goluri de uși sau ferestre (primul pridvor de acest fel s-a realizat la mănăstirea Hlincea, reprezentând o influență muntenească).

16.45

Lucian Soveja, Sebastian Todică, *Restaurarea structurală a Bisericii Sf. Nicolae-Aroneanu din Iași*

Biserica cu hramul Sf. Nicolae a fost ridicată în anul 1592, pe locul unei biserici mai vechi, ctitorită de Alexandru Lăpușeanu. Biserica Aroneanu respectă planul clasic al bisericilor din acea epocă, având nava în formă de cruce, cu abside în dreptul naosului și altarului. Deasupra naosului se înalță turla bisericii, așezată pe o bază stelată care, la rândul ei reazemă pe o bază de formă pătrată. În acest articol se prezintă soluția de restaurare structurală a bisericii prin metoda izolării seismice a bazei utilizând izolatori seismici sferici cu coeficient de frecare limitat. Sunt descrise metodele de calcul și concepție a soluției de consolidare precum și tehnologia și lucrările de execuție propriu-zise pentru punerea în operă a sistemului de izolare a bazei.

17.00

Smaranda Gâlea, A. Antăluț, C. Szalontay, *Lucrări de restaurare consolidare la clădirea „Generală” Brăila*

Construcția este amplasată în zona centrală istorică a municipiului Brăila, la adresa str. Împăratul Traian, nr. 8. Aceasta este

monument istoric, înscris în LMI cu denumirea Palatul Societății de asigurări „GENERALA”, azi sediul Flotilei de Dunăre. Ea a fost construită în anul 1910, având ca autori pe arhitectul Oskar Maugsh și pe Luigi Segatti (arhitect de șantier). Monumentul este realizat în stil eclectic cu elemente neoclasice, academiste, de expresie vieneză și franceză. Acoperișul este realizat în stil academic francez. Această clădire era grandioasă pentru acea vreme, cu o suprafață construită de cca 2100 mp, regim de înălțime subsol, parter (parțial mezanin) și două etaje. Suprafața desfășurată a construcției era de cca. 7120 mp.

În prezent, construcția este sediul Cazarmei 1383 Brăila. Lucrările de restaurare sunt precedate de investigații multiple, studiul istoric cu referiri la operele arhitecților Maugsh și Segatti, de asemenea, la nivelul analizei materialelor de construcție, a decorațiilor, a elementelor dispărute prin transformările în timp ale clădirii, a deciziei de restaurare a unor spații, elemente, acum dispărute, la abordarea modului de consolidare care să țină cont de elementele arhitecturale cu o bogată decorație a fațadelor și de zonele de interes ale spațiilor interioare.

Mihai Gicoveanu, Biserica Domnească din Piatra-Neamț și înnoirile sale (ne)inspirate

17.15

La 11 noiembrie 1498, după un an și trei luni de muncă tenace, se încheiau lucrările de construcție la Biserica Domnească din Târgul Piatra. Zestrei arhitecturale religioase pe care Ștefan cel Mare o realizase deja, i se adăuga încă o nestemată pe care localnicii au considerat-o uneori catedrală și chiar mănăstire. Timpul a dovedit trăinicia acestei opere ștefaniene și faptul că ea s-a transformat într-un reper al vieții cotidiene medievale.

Vremurile adesea potrivnice, neștiința și nepriceperea oamenilor au contribuit la alterarea valorii și sobrietății originare a monumentului. În anii '30 ai veacului trecut, la intervenția savantului Nicolae Iorga, biserica a revenit la exterior la forma inițială. Din păcate, „înnoirile” din interiorul său nu s-au mai putut înlătura.

Mădălin-Cornel Văleanu, Elena Gherman, Mănăstirea Bârnova, Mănăstirea Frumoasa și Biserica Sf. Gheorghe din Botoșani. Cercetări arheologice preventive în vederea accesării de fonduri europene

17.30

În vara anului 2016 au fost realizate o serie de cercetări

arheologice preventive la Mănăstirea Bârnova, Mănăstirea Frumoasa și la Biserica Sf. Gheorghe din Botoșani, necesare obținerii avizelor specifice în vederea accesării de fonduri europene pentru restaurarea acestor importante monumente istorice. Comunicarea își propune prezentarea rezultatelor cercetărilor efectuate la cele trei obiective.

17.45 **Ioan Sasu**, *Reabilitarea și valorificarea potențialului turistic și cultural al Ansamblului Mănăstirii Frumoasa - Iași*

Scopul întocmirii proiectului a fost reabilitarea și valorificarea potențialului turistic și cultural al clădirilor cuprinse în ansamblul Mănăstirii Frumoasa, din punctul de vedere al obligativității protejării valorilor arhitecturale și memoriale.

Amplasamentul este în zona de sud a municipiului Iași, suprafața incintei mănăstirii fiind de 14.906 mp. Zona cuprinde și alte monumente istorice importante, cuprinse în L.M.I. actualizată, în anul 2015. Construcțiile ansamblului, în urma deteriorărilor survenite în timp și a lipsei fondurilor necesare pentru consolidare și reabilitare, au diferite grade de degradare, motiv pentru care a fost necesară expertizarea acestora și asigurarea unor măsuri de restaurare optime, pentru salvarea acestui monument istoric de importanță națională.

18..00 **Constantin Firtea**, *Reabilitarea și valorificarea potențialului turistic și cultural al ansamblului Mănăstirii Frumoasa din municipiul Iași*

Ansamblul mănăstiresc, monument istoric cod IS – II – m – A – 04006, este compus din: Biserica Sfinții Voievozi Mihail și Gavril datată 1836-1839; Palatul de pe ziduri datat 1726-1733; Ruinele Palatului pentru femei datat secolul XVIII; Turn clopotniță datat 1819-1833; Zid de incintă datat 1726-1833.

Clădirile din componența ansamblului au suferit efectele cutremurelor ce au avut loc pe teritoriul țării și efectele intemperiilor care au distrus sistematic obiectivele fără a lua măsurile necesare de întreținere și conservare (vezi Palatul pentru femei a ajuns o ruină și Palatul de pe ziduri cu degradări severe).

Intervențiile propuse și avizate de Ministerul Culturii constau în: Introducerea de tiranți verticali în zidurile Bisericii și centuri la nivelul cornișei cu legături transversale pe zona arcelor; realizarea de planșee din beton armat la toate nivelele și elemente verticale lamelare în grosimea zidurilor la Palatul de pe ziduri; refacerea integrală a zidurilor și funcțiunilor la Palatul pentru femei

Secțiunea A
Tehnici și tehnologii de restaurare

Joi,
6 octombrie
Iași

cu execuția de planșee din beton armat și elemente verticale tot din beton armat în grosimea zidurilor; pentru Turnul clopotniță se realizează doar centuri și planșee din beton armat la toate nivelele; zidul de incintă se reface prin rezidire și completare cu piatră de aceeași calitate. La toate obiectivele se fac injectări în masa zidăriei și în fisuri cu var hidrolic.

Radu Florin Comănescu, *Lianții tradiționali și moderni, varul aerian, varul hidrolic, cimentul roman și cimentul Portland sau rășinile epoxidice și respectiv aditivii, întrebuințate la realizarea mortarelor și betoanelor, cu caracteristici de compatibilitate pentru restaurarea și consolidarea construcțiilor istorice*

18.15

În lucrare sunt prezentate caracteristicile fizico-chimice și hidro-termice ale lianților tradiționali și moderni cu aditivii lor pentru întrebuințarea la lucrările de intervenții structurale, respectiv tencuieli pentru structurile construcțiilor istorice.

Călin Hoinărescu, *Casa cu Blazoane din localitatea Chiojdu, județul Buzău*

18.30

Clădirea a fost ridicată la mijlocul secolului al XVIII-lea și supusă unei intervenții radicale la începutul secolului al XIX-lea, când a fost extinsă cu încăperea poligonală situată în extremitatea tindei opuse intrării și fațada a fost împodobită cu stucaturi modelate la poziție, cu un repertoriu ornamental inspirat din lumea vegetală (simboluri ale pomului vieții). Interesant este șirul de blazoane circulare care decorează parapetul foișorului unde piesa centrală poartă simbolul vulturului bicefal.

Din etapa originară s-a păstrat colonada și grinda frunțară de la foișor, modelată manual din lemn de stejar, cu motive decorative de sorginte simbolică.

Intervenția de restaurare a vizat recuperarea tuturor elementelor valoroase care s-au păstrat, respectiv colonada foișorului cu stâlpi din lemn fasonați manual și grinda superioară cu decorații complexe sugerând coarnele de berbec, discul solar, motive simbolice coborând din repertoriul străvechi și decorațiile din stucatură modelate la poziție datând din anul 1826.

Lucrările de restaurare au vizat totodată și repararea unui număr din ușile originare care au aparținut clădirii de la mijlocul secolului al XVIII-lea, păstrându-se toate componentele care nu erau

grav afectate de putreziciune. Au fost păstrați o serie din consolii streașinii, opinia noastră fiind că forma actuală a acoperișului, cu rupere de pantă la poalele învelitorii datează de la începutul secolului al XIX.

O altă categorie de lucrări s-a referit la recuperarea stucaturii originare care s-a păstrat la pereții, tavanele și fațadele edificiului. Pe locul fostei bucătării descrisă la mijlocul secolului al XIX-lea s-a amplasat un punct de informare, unde s-a propus realizarea unui amfiteatru cu gradene pentru 50-60 persoane și un spațiu expozițional complex care să ofere posibilitatea organizării unor expoziții diverse și să permită organizarea unor ateliere de lucru pentru tinerii arhitecți care studiază habitatul tradițional din zonă.

În mansarda acestei clădiri, s-a propus amenajarea unor spații destinate găzduirii, echipate cu grupuri sanitare adecvate. Spre edificiu, punctul de informare se deschide printr-o prispă desfășurată pe toată lungimea fațadei principale, unde vizitatorii pot să se adăpostească în condiții climatice nefavorabile și unde artizanii populari pot să facă demonstrații în cadrul unor târguri organizate special în acest sens.

18.45 **Emilia Țugui**, *Restaurare „Casa Alex. G. Florescu”, str. Henri Coandă nr. 22, București*

Impunătoarea reședință a diplomatului Alexandru G. Florescu, opera arhitectului Ion D. Berindey, a fost construită în primii ani ai secolului XX. După naționalizarea din 1948, construcția a adăpostit mai multe funcțiuni administrative și publice și a fost extinsă cu un nivel. Ultima funcțiune, înaintea demarării lucrărilor de restaurare, finalizate recent, a fost aceea de sediu al Institutului Goethe.

Proiectul de restaurare pentru amenajarea reședinței ambasadorilor Republicii Federale Germania a debutat în 2009, iar lucrările de construire s-au derulat în perioada 2013-2015. Amenajarea reședinței diplomatice a presupus consolidarea construcției și adaptarea sa la cerințele impuse de funcțiune și standardele de locuire contemporane. Creșterea performanțelor imobilului din punct de vedere structural, al siguranței utilizatorilor, adaptarea la cerințele funcționale și de accesibilitate și îmbunătățirea performanțelor energetice s-au realizat încercând sacrificarea a cât mai puține elemente valoroase ale monumentului.

Secțiunea A
Tehnici și tehnologii de restaurare

Joi,
6 octombrie
Iași

Contrar multor intervenții contemporane, nu s-a urmărit exploatarea la maximum a parametrilor urbanistici, renunțându-se la extinderea realizată în a doua jumătate a secolului al XX-lea. S-a urmărit obținerea unui echilibru adecvat între valoarea investiției în etapa de restaurare a imobilului și investițiile ulterioare necesare utilizării acestuia. Cel puțin din acest punct de vedere, proiectul poate constitui un bun exemplu de practică în domeniul restaurării monumentelor istorice și nu numai.

Adrian Puișoru, *Consolidare și amenajare la Școala nr. 12 Carol I – Iași*

19.00

Școala Carol I a fost ridicată între anii 1895 și 1897 pe terenul de formă aproximativ triunghiulară, aflat la intersecția străzilor Pojărniceii și Toma Cozma.

Școala Carol I a fost gândită ca pepinieră de elevi externi – cei cu domiciliul în afara orașului – ai Liceului Costache Negruzzi, instituție care și-a început activitatea pe 5 octombrie 1895. Clădirea a funcționat practic fără întreruperi ca unitate de învățământ până în anul 2002 când localul acesteia a fost abandonat, odată cu ridicarea noului corp de școală construit pe locul fostei locuințe a directorului.

Din nefericire, clădirea monument istoric s-a degradat an de an, riscând a fi pierdută cu totul și, odată cu ea, unul dintre cele mai bine conservate exemple de școală tip „Spiru Haret”. Lucrările de consolidare și amenajare s-au executat în perioada 2014 - 2016.

Dragoș Ciolacu, *Conservarea patrimoniului arhitectural prin valorificare turistică*

19.15

Sunt prezentate, în linii generale, lucrările recente de consolidare și restaurare realizate în cadrul Ansamblului Mitropolitan de la Iași. Incinta, a cărei coeziune spațială și stilistică i se datorează marelui arhitect G. M. Cantacuzino, s-a îmbogățit cu acest prilej, sub actualul nivel de călcare, de-a lungul axei liturgice est-vest, cu un spațiu amplu destinat să găzduiască manifestări culturale și culturale. Comunicarea surprinde principalele repere arhitectonice ale acestui ansamblu realizat cu elemente de inspirație bizantină.

Gheorghe Păunescu, *Illuminatul arhitectural al Cetații de Scaun a Sucevei și a zonei de protecție a acesteia*

19.30

Illuminatul arhitectural al monumentelor istorice ce are ca

scop valorificarea cultural turistică a acestora, este o încercare îndrăznească și totodată dificilă pentru specialiștii în domeniu.

Realizarea iluminatului arhitectural la monumente istorice trebuie abordată diferențiat ca o compoziție la scara așezării printr-o concepție creativă care să asigure atât punerea sa în valoare, cât și păstrarea identității acestuia. În concordanță cu principiile ce se iau în considerare la realizarea unui iluminat arhitectural adecvat unor ansambluri de monumente istorice medievale de apărare sau de cult, Institutul Național al Patrimoniului a proiectat și a monitorizat executia iluminatului arhitectural al unor monumente istorice din România printre care: Biserica domnească „Sf. Nicolae” din Curtea de Argeș, Cetatea Neamțului din Tg Neamț, Ansamblul Mănăstirii Golia din Iași și Ansamblul Cetății de Scaun a Sucevei.

Reabilitarea Cetății de Scaun a Sucevei a impus și realizarea unui sistem de iluminat arhitectural adecvat. Studiul și proiectul de realizare a iluminatului arhitectural a avut în vedere crearea unui mediu luminos atractiv și estetic bazat pe redarea tridimensională a formelor obiectivului și a siluetei acestuia îmbinând un sistem de iluminare uniform a zidurilor cetății cu un sistem bazat pe contraste de lumină și umbre care să reliefeze dramatismul formelor, romantismul acestora și al elementelor sale constitutive.

Realizarea imaginii nocturne a cetății se constituie din imagini studiate și realizate pe două paliere. Primul, palierul general, asigură iluminatul zidurilor exterioare cu obținerea unei vederi panoramice a cetății ca poziție dominantă; cel de-al doilea, palierul detaliu, ce asigură iluminatul distinct al contraforților, al porții de intrare, al podului de acces și al pilelor de susținere, al elementelor de semnificație istorică pe traseul porții de acces al curtinei de apărare și al celorlalte componente din Fortul Mușatin.

19.45

Maria Urmă, *Copia ca metodă de conservare*

Copia obiectelor de artă este un mijloc de acces la informația culturală utilizat de multă vreme. În etapa actuală, noua tehnologie, prin metode noi de copiere și scanare, conferă copiei o nouă valoare: cea a conservării la scară amplă a unui patrimoniu cultural la care are acces o masă mare de oameni, fie specialiști, fie începători. Inșă această valoare este secondată de aceleași eterne întrebări: în ce situație este necesară copia și care este metoda adecvată de reproducere? Care este relația dintre copie și original într-o lume în

Secțiunea A
Tehnici și tehnologii de restaurare

Joi,
6 octombrie
Iași

care este privilegiată autenticitatea? Răspunsul corect la aceste întrebări ar permite o coordonare la nivel global cu efecte importante în cunoașterea universală.

Ionela-Liliana Ionescu, *Vizualizarea în 3D a clădirilor*

20.00

Se pot construi hărți tematice cu natura clădirilor în funcție de zona de creștere cu vizualizarea în 3D. Ținerea la zi a informației necesită definirea unui nou procedeu de obținere. Studiile tehnice pentru alegerea informației se referă la alegerea sursei de informații:relevee directe pe teren, numerizare ortofotografiilor, ciclului temporal în funcție de obiecte, istoricul bazei, cunoașterea stadiului bazei acum 2,5,10,15, 25 ani.

Se pune problema calității prin gradul de coerență internă a datelor constând din: regulile de modelare și regulile inerente specificațiilor de conținut a fișierului de date, existența și unicitatea unui identificator, după precizia topologică (precizia terenului), suprafața clădirii etc.

**Moderatori: Ioan Opreș
Iosef Kovacs**

15.00

Ioan Opreș, *Un exemplu de moralitate științifică*

Comunicarea valorifică o scurtă corespondență dintre istoricul Alexandru Lapedatu și folcloristul Simion Florea Marian. Schimbul de scrisori, datat în 1905, dintre tânărul istoric, pe atunci proaspăt secretar al Comisiunii Monumelor Istorice, și venerabilul învățat bucovinean este prilejuit de preocupările științifice ale celui dintâi în direcția publicării unei cronică de proveniență putneană, descoperită în toamna anului 1904 la mănăstirea Bisericiani , într-un manuscris atribuit lui Vartolomei Măzăreanu.

Pe lângă valoarea sa ca document istoric, corespondența ne-a reținut atenția ca model de colaborare științifică ilustrativă pentru interesele culturale ce dominau epoca. În egală măsură, ea dezvăluie o relație între specialiști, de o politețe și considerație demne de recomandat.

15.15

Mariana Șlapac, *Noi considerații privind cea mai enigmatică placă comemorativă de la Cetatea Albă*

Cea mai enigmatică placă comemorativă aflată odinioară în complexul fortificat de la Cetatea Albă era zidită în turnul de observare al zidului median ce despărțea „curtea civilă” de „curtea garnizoanei”. Dispărută fără urme, ea a fost examinată timp de aproape două secole de mai mulți specialiști, ca N. Murzakevici, V. Latășev, N. Iorga, I. Bogdan, V. Voițehovschi, Șt. S. Gorovei, A. Pippidi, V. Kirilko, A. Krasnojon ș.a. Totuși, toate problemele ridicate de acest izvor epigrafic nu au fost soluționate până în prezent. Ultimele investigații ale specialiștilor au confirmat că cel mai verosimil an de executare a acestei plăci este anul 1452, atunci când pârcălabul Cetății Albe era boierul Stanciul.

Cercetând mai multe documente epigrafice, heraldice și numismatice de epocă autorul prezentului articol a ajuns la concluzia că în partea dreaptă heraldică a plăcii era plasat însemnul heraldic propriu al boierului Stanciul, poate o variantă a herbului polonez „Strzemie” care provine de la tamgăua triunghiulară atestată la mai multe popoare din spațiul cuprins între Marea Baltică și Marea Neagră.

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Joi,
6 octombrie
Iași

Constantin Bogdan Stanciu, *O reședință de secol XVII din județul Olt, satul Fărcașu de Jos*

15.30

La jumătatea veacului al XVII-lea, Paul de Alep consemna în jurnalul său de călătorie existența, pe malul Oltului, a reședinței lui Radu Fărcașanu, fiul popii Stoica, logofătul din Fărcaș. În urmă cu câțiva ani, aveam convingerea că din somptuosul palat, ale cărui ruine erau vizibile încă în urmă cu 150 de ani, nu se mai păstrează nimic. Vizitând satul, am descoperit cu surprindere că una dintre clădirile fostului C.A.P. – un conac datând de la începutul secolului trecut, aflat într-o avansată stare de degradare – înglobează zidurile pivnițelor unei impresionante case de secol XVII. Să fie oare vestigiile palatului Radu din Fărcașu? Comunicarea dorește să reconstituie principalele momente din evoluția moșiei Fărcașele, precum și a unora dintre construcțiile de pe domeniu.

Aurelia Trifan, *Conacul Manuc Bey de la Hîncești (Republica Moldova)*

15.45

În ultimii ani sunt făcute încercări de a inventaria reședințele nobiliare din Moldova. O perioadă îndelungată această categorie de monumente istorice nu a fost prezentă cu adevărat în istoria arhitecturii și nici în turism. În anii 2010-2011 Agenția de inspecție și restaurare a monumentelor a efectuat o analiză statistică a fostelor conace de pe teritoriul Republicii Moldova cu indicarea stării lor. Reședința familiei Mirzaian (Manuc Bey) din or. Hîncești a fost clasată în grupul conacelor ce se aflau într-o stare de degradare avansată. Conacul figurează în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat din 1993 cu statutul de monument istoric de valoare națională.

Astăzi complexul reprezintă doar o parte din fosta moșie, care avea, pe timpuri, o suprafață de circa 10 ha, fiind în proprietatea controversatei personalități istorice de origine armeană Manuc-Emanuel Mirzaian, care primește titlul de Bey al Moldovei pe timpul sultanului Imperiului Otoman, Mahmud al II-lea. Clădirile construite ulterior de fiul lui Manuc Bey redau imagini reprezentative ale perioadei istorismului sau eclectismului în arhitectura Basarabiei și reprezintă obiective extrem de valoroase ale patrimoniului nostru cultural arhitectural, luând în considerație și faptul că au lăsat amprente lor asupra conacului renumitul arhitect A. Bernardazzi și marele pictor rus I. Aivazovsky. Din 2014 Conacul Manuc Bey se află

în plin proces de restaurare, fiind parte a proiectului „Dezvoltarea turismului transfrontalier prin promovarea Conacului Manuc Bey, Complexului Mortuar Elena Cuza și a muzeului Blesciunov”.

16.00 **Mircea Ciubotaru, *Grădinile publice din Iași în secolul al XIX-lea***
(3). *Grădina Beilicului și Grădina Primăriei*

Despre aceste grădini există o informație consistentă, valorificată deja în texte publicate, care evidențiază diverse aspecte ale evoluției urbanismului în (fosta) Capitala Moldovei, în procesul modernizării societății românești din secolul al XIX-lea. Se remarcă îndeosebi studiile temeinice semnate de Sorin Iftimi, despre locul fostului Beilic, Aurica Ichim și Sorin Iftimi despre Grădina Primăriei, situată în peisajul complex al Străzii Lăpușeanu. Pasionatul publicist Ion Mitică a adunat și popularizat diverse știri din publicații periodice și alte surse, literare sau memorialistice, referitoare la atmosfera revolută a acestor locuri, mult frecventate îndeosebi spre sfârșitul veacului. Comunicarea noastră este o contribuție documentară arhivistică, aducând precizări și informații de detaliu ce evidențiază evoluția acestor spații de la funcția lor de piețe (meideanuri) comerciale la aceea de grădini publice de promenadă și agrement.

16.15 **Narcis Dorin Ion, *Reședințele familiei Rosetti din Moldova***

Lucrarea prezintă cele mai importante reședințe pe care membrii familiei boierești Rosetti le-au construit pe moșiile de la Căiuți-Bacău (conacul Rosetti-Răducanu), Stâncă-Iași (conacul Rosetti-Roznovanu), Tescani-Bacău (conacul Rosetti-Tescanu), Solești-Vaslui (conacul Rosetti-Solescu), Pribești-Vaslui (conacul Rosetti-Balș), Răducăneni-Iași (conacul Rosetti-Catargi), Roznov-Neamț (conacul Rosetti-Roznovanu-Economos) și Sănduleni-Bacău (conacul Rosetti-Constantinescu).

Toate aceste edificii – cu valoare de monument istoric – au adăpostit inestimabile colecții de patrimoniu (artă decorativă, mobilier, valori bibliofile), care au fost distruse în primii ani ai regimului comunist, dispărând, astfel, o parte din identitatea acestui patrimoniu rezidențial de excepție. Au fost clădiri însuflețite cândva de membrii marcanți ai familiei Rosetti și ai boierimii moldovene, personaje istorice cu important rol politic sau cultural. După anul 1990, multe dintre aceste conace ale familiei Rosetti au căzut pradă

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Joi,
6 octombrie
Iași

abandonării și ruinării, situație care pare a nu se îmbunătăți și care va duce curând la dispariția acestor monumente-martor ale unui trecut glorios.

Laurențiu Chiriac, *Conacul Rosetti-Solescu din Solești (județul Vaslui)*

16.30

Ansamblul curții boierești de la Solești este compus din patru monumente istorice cu valoare deosebită: Conacul Rosetti-Solescu; Parcul cu arbori seculari; Zidul de incintă și Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, aflată la est de conac.

Deși important monument istoric și de arhitectură, Conacul Rosetti-Solescu se află într-o avansată stare de degradare și ruină. El a fost construit în jurul anului 1827 de către postelnicul Iordache Rosetti, descendent din marea familie boierească moldavă Ruset (Roset), de origine domnească, ramura Solescu. În acest conac, a locuit familia postelnicului Iordache Rosetti cu soția sa, Ecaterina (Catinca), și cu cei cinci copii ai lor (trei băieți - Constantin, Theodor și Dumitru; și două fete - Elena și Zoe). Dintre acești copii, remarcabile personalități au fost: Elena Rosetti - devenită Elena Cuza (1825-1909), soția lui Alexandru Ioan Cuza și fratele ei, Theodor Rosetti (1837-1923), jurist și om politic, fost ministru de mai multe ori și chiar și prim-ministru (1888-1889).

Josef Kovacs, *România modernă, capitală modernă. București de la han la hotel*

16.45

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a reprezentat, pentru societatea românească, o perioadă de acțiuni inovatoare, în zona instituțiilor de bază ale statului, care au cuprins Vechiul Regat. Unirea Moldovei cu Țara Românească la 1859 a adus cu sine unificarea instituțiilor celor două Principate. Alexandru Ioan Cuza inițiază o serie de reforme interne, secularizarea averilor mănăstirești, o nouă constituție și o nouă lege electorală, legea instrucțiunii publice, se înființează învățământul superior de arte frumoase, de litere, de medicină, de științe, se pun bazele universității de stat București. În timpul lui Cuza va lua ființă, în mod oficial, Armata Națională Română și Garda Națională.

În perioada de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, după plecarea lui Cuza și venirea lui Carol I de Hohenzollern Sigmaringen, procesul de modernizare a cuprins

întreaga societate românească din toate punctele de vedere: politic, economic, social și cultural cu reflectare directă asupra arhitecturii.

Impunătoarele construcții publice din această perioadă, dintre care multe îmbogățesc și astăzi peisajul arhitectural al țării, constituie măruri reprezentative pentru efortul inovator al arhitecților și constructorilor, efort desfășurat în acea perioadă de mare relevanță pentru evoluția ulterioară a țării.

În paralel cu procesul de modernizare a instituțiilor statului și crearea noilor sedii ale acestora, clădiri care trebuiau să fie emblematice în cadrul localităților, se produc modificări profunde în rândul societății românești care se manifestă pe mai multe paliere. În contextul dinamizării activităților economice este interesant de observat tranziția petrecută de la modul de funcționare a unui stabiliment care oferea găzduire temporară, hanul, la conceptul modern al hotelului cu implicații majore asupra arhitecturii și urbanismului orașului.

17.00 **Gheorghe Macarie, *Repere pentru o restaurare: o casă din primele decenii ale secolului al XIX-lea (2)***

Proiectul restaurării casei din Iași situată în str. Burchi Zmeu nr. 3, în vederea amenajării aici a viitorului Muzeu Municipal, a pus probleme deosebite, având în vedere momentul în care a fost concepută (între anii 1830-1835) dar și configurația structurilor ei interioare.

La nivel teoretic, în cadrul stilului neoclasic în care a fost integrată, a survenit o mutație generalizată ulterior care o face distinctă între reprezentatele mai vechi ale acestuia, construite aproximativ între 1780-1830. Este cazul reședințelor Calimachi (Universitatea Veche), Rosetti (Muzeul de Științe Naturale), Balș (actualul sediu al Academiei de Arte „George Enescu”). Opțiunea prioritară de reprezentare cedează, acum, unei rațiuni mai practice, în spirit burghez, cu exigențele precise de confort ale unor familii numeroase ale căror membri s-au stabilit în cadrul aceleiași încăpător imobil (mărit, ulterior).

Edificiul ilustrează o fază tranzitorie, de la cea mai veche, aristocratică, la casa ulterioară corespunzătoare exigențelor burgheze. Restauratorii au căutat un echilibru între soluțiile consolidării zidurilor realizate temeinic și conservarea vechii ornamentații, îndoindu-se ca gust, variind eclectic de la fațadă la fațadă. Eforturile în finalizarea acestui aspect au fost uneori nereușite. Vechiul decor păstrat în

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Joi,
6 octombrie
Iași

proporție de trei sferturi, din vechiul ansamblu, a fost înlocuit integral și nejustificat, în opinia noastră, mai ales ca finalitate estetică.

Cristian Dragoș Căldăraru, *Proiecte edilitare în orașul Galați (1834-1901)*

17.15

În urma distrugerilor din timpul Eteriei și a războiului ruso-turc încheiat cu pacea de la Adrianopol (1829), viața în orașul Galați și-a reluat cursul firesc cu mare greutate. Instabilitatea domniei s-a resimțit până la alegerea domnului regulamentar Mihail Sturdza. În cei 15 ani de domnie (1834-1849), Mihail Sturdza a stăruit ca portul și orașul Galați să devină o „perlă” a Moldovei. Odată cu înființarea regimului de „porto-franco”, orașul Galați a intrat într-un amplu proces de dezvoltare și înfrumusețare edilitară, marcând viața economico-financiară, politică, socială și culturală a singurului port al Moldovei la Dunărea maritimă.

Costin Clit, *Toader Jora, ctitorul bisericii din satul Tomești, județul Vaslui - însemnări de pe un Penticostarion*

17.30

Biblioteca Muzeului Eparhial din municipiul Huși adăpostește circa 4500 de „cărți vechi”, de factură religioasă, printre care și un Penticostarion, tipărit la 1753 în Iași, de mitropolitul Iacov Putneanul (1750-1760), care îl dăruiește bisericii din satul Tomești, din ținutul istoric al Tutovii, ctitoria biv vel stolnicului Toader Jora. Prin însemnările sale, Toader Jora oferă informații personale, cum ar fi anul „boieririi”, al căsătoriei sale și nașterii copiilor săi, Matei, Ileana, Zmaranda și Costache, efectele cutremurului din 27 noiembrie 1795 asupra bisericii catedrale din Huși, refacerea bisericii din Tomești din 1793 și a slujitorilor săi.

Însemnările, coroborate cu informațiile documentare edite și inedite, cum ar fi hotarnica banului Gavril Iamandi din 15 noiembrie 1805, sunt utile în cercetarea evoluției familiei Jora în secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, dar și a bisericii din satul Tomești, astăzi una din cimitir.

Alin Spânu, *Epopaea unui imobil și a proprietarilor săi. De la maiorul Grigore Porumbaru din Mahalaua Batiștei 23 la sediul guvernului în str. Gh. Cantacuzino 19*

17.45

Epopaea începe în 1851 când mr. Gr. Porumbaru deține imobilul din Mahalaua Batiștei 23, pe care îl închiriază, în 1888, ministrului plenipotențiar german la București pentru 11.000 lei/an.

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Porumbaru a lăsat în urmă două fete și trei băieți care, în 1920, vând imobilul către Președinția Consiliului de Miniștri. Dar, ca întotdeauna, apar nemulțumiri la împărțirea banilor între urmași (copiii celor cinci urmași ai lui Gr. Porumbaru) și încep acțiuni în justiție. Abia în 1929 se finalizează cazul și imobilul rămâne definitiv în proprietatea statului român.

18.00 **Viorel Gheorghe, *Palatul Comunal din Buzău 1903-1944. Incendii, cutremure, bombardamente***

Palatul Comunal din Buzău, considerat una dintre cele mai reușite clădiri administrative din Vechiul Regat, a avut o existență destul de zbuciumată, în prima jumătate a secolului XX. Incendiile, cutremurele, bombardamentele inamice, nu l-au ocolit. Pagubele produse nu au fost deloc de neglijat. Primul moment greu al Palatului Comunal s-a înregistrat în decembrie 1940. Devastatorul cutremur din 1940 a provocat distrugerii majore palatului, astfel că s-a pus problema demolării unei părți din acesta. Din fericire pentru buzoieni, au fost găsite acele metode tehnice, care au permis refacerea palatului. Lovitura cea mai grea a venit pentru Palatul Comunal, în august 1944, când a fost incendiat de armata sovietică. Acesta a fost distrus aproape în întregime, spre marea supărare a buzoienilor. Din fericire, precum pasărea Phoenix, clădirea simbol a Buzăului a renăscut, fiind refăcută după 1948.

18.15 **Raluca Diaconescu, *Casa Ciru Iliescu (1910-1914) - arhitect Petre Antonescu***

Imobilul al cărui arhitect este Petre Antonescu, își are amplasamentul în Piața Gh. Cantacuzino, nr. 1, colț cu strada Polonă, în vecinătatea Parcului Ioanid, din București.

Piața, ca și concept mai dezvoltat al Bucureștiului începutului de secol XIX, se va dezvolta abia către jumătatea secolului XIX, odată cu apariția și aplicarea Regulamentului Organic. Piața Constantin Gogu Cantacuzino, aflată la intersecția străzilor: Dumbrava Roșie, Polonă, Eremia Grigorescu, Xenopol și Jean Louis Calderon, apare pentru prima dată în planul Borroczyn din 1846, pe amplasamentul maidanului Stăpânirii. La începutul de secol XIX, se afla în mahalaua Icoanei și purta numele de Piațeta Icoanei, iar după moartea în anul 1904 a celebrului Gogu C. Cantacuzino, oamenii politici vor amplasa aici monumentul comemorativ al acestuia. Înainte de parcelarea Ioanid, aici existau „grădini, loturi înguste și

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Joi,
6 octombrie
Iași

lungi, case eclectice cu un singur nivel dispuse la întâmplare pe parcele, fără a se ține cont de un aliniament al străzii”. În această conjunctură, statuia lui Gogu C. Cantacuzino reprezenta elementul de reper spațial, dar în anul 1935, monumentul este mutat din centrul pieței, în Grădina Icoanei, într-un curent de modificare și restructurare estetică a orașului propusă de urbanistul Cincinat Sfințescu. Piațeta, de formă nereregulată, cu o zonă verde centrală, subliniată de fronturile clădirilor P+1, P+2, cu acoperișuri reperi, și stil arhitectural eclectic, stil național, (Casa Ciru Iliescu), clasicist, colonial și eclectic francez, alternând cu generoase spații de vegetație. Comparat cu Parcul Monceau din Paris, parcul Ioanid este înconjurat de case de început de secol XX, naționalizate în anii '50. Declarată zonă protejată, azi zona lotizării Ioanid conține clădiri declarate deja monument istoric. Dacă acele clădiri ale Parcului Monceau din Paris au devenit vizitabile, proprietarii declarând ca nu își mai permit să întrețină acele mici „palate” și integrându-le într-un mic circuit turistic, în zona parcului Ioanid naționalizarea a conferit zonei un mic caracter al unor clădiri destinate să fie ambasade. Casa Ciru Iliescu, însă, se va integra abia astăzi acestui tip de circuit cu regim de vizitare.

Marius Mitrof, Căminul studenților covurluieni din Iași

18.30

Perioada de după terminarea Primului Război Mondial a însemnat pentru România o explozie a emulației pentru intrarea în mediul academic al tinerilor care își luaseră bacalaureatul. Doar câteva orașe din România Mare erau centre universitare, iar tinerii admiși la aceste instituții, în lipsa unor campusuri studentești, suportau cheltuieli destul de mari cu cazarea pentru finalizarea studiilor universitare. De aceea, primăriile orașelor din care proveneau acești tineri, orașe care nu aveau instituții superioare de învățământ, căutau diverse forme pentru ca aceștia să fie cazați în orașele universitare.

În municipiul Iași se află un imobil cu o arhitectură caracteristică perioadei de sfârșit de secol XIX - început de secol XX, imobil care a fost, și poate mai este, proprietatea municipiului Galați. Prin studiul de față, ne propunem să aducem în atenția dumneavoastră evoluția istorică și arhitecturală a imobilului în care a funcționat timp de câteva decenii Căminul studenților covurluieni din Iași.

18.45

Leonid Dumitrașcu, *Arhitectura Basarabiei în perioada interbelică*

După Unirea din 1918, Basarabia intră într-o perioadă istorică, care timp de două decenii îmbogățește patrimoniul arhitectural-urbanistic al României Mari. Se dezvoltă, într-un ritm rapid, centrele urbane. Obiective importante sunt proiectate de arhitecții români și nu numai, de cei străini, cum se practica în Basarabia până la începutul secolului al XX-lea. În atenția puterii centrale sunt și problemele edilitar-urbanistice, de restaurare ș.a. Sistematizarea sectoarelor orașenești, edificarea noilor clădiri administrative și a vilelor urbane, trasarea și pavarea străzilor – toate acestea sunt caracteristice perioadei interbelice. Printre stilurile utilizate figurează cel neoromânesc, constructivist, funcționalist ș.a. Modernismul își va găsi aplicare, în special, în complexurile balneare.

În prezentul articol este examinată arhitectura interbelică din orașele Chișinău, Cetatea Albă, Ismail, Bolgrad ș.a.

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Vineri,
7 octombrie
Iași

Moderatori: Ruxandra Nemțeanu
Liliana Condraticova

Ruxandra Nemțeanu, Ștefan Luchian și monumentele istorice.

9.00

O sută de ani de la moartea pictorului

Născut la 1 februarie 1868, în localitatea de graniță Ștefănești, astăzi oraș, lângă Municipiul Botoșani, Ștefan Luchian a avut o tinerețe fericită. Provenind dintr-o familie înstărită, în 1873 se mută cu familia la București. Ștefan Luchian ajunge elev, în 1885, la Școala Națională de Arte Frumoase, cam împotriva voinței mamei lui. Boemul și genialul Luchian cu o moștenire frumoasă și cu un trai lipsit de griji, va fi trimis cu bursă să studieze la München, începând cu 1889, la Academia de Arte Frumoase.

În 1890 se întoarce în țară și expune la prima expoziție a societății de artă „Cercul artistic”. În 1891 pleacă din nou în străinătate, la Paris și studiază la reputata Academie Julien. Acolo, Luchian descoperă impresionismul și abia atunci, spun specialiștii, își cristalizează stilul propriu.

Pentru a-și întregi veniturile, în perioada 1897-1900 s-a asociat cu Constantin Artachino și cu alți pictori și a pictat biserici ca cea din Tulcea, Catedrala Sfântul Nicolae din Tulcea, 1897, Alexandria, Catedrala Sfântul Alexandru din Alexandria, probabil 1899 și București, Biserica Brezoianu, în anul 1900. A decorat de asemenea salonul unui vapor fluvial, precum și saloanele lui V. Antonescu, ministru de justiție din București, cu panouri pictate cu marchize și peisaje de „stil”.

După 1896, pictează câteva scene murale din interiorul vilei Matilda Rădoiu din București, strada Oțetari nr.2, vilă proiectată de Alexandru Clavel.

După o îndelungată suferință, Ștefan Luchian moare la vârsta de 48 de ani, în 28 iunie 1916, în București.

Un periplu printre operele sale și clădirile de care s-a legat activitatea sa de pictor este un moment binevenit de comemorat în cadrul unui simpozion național dedicat monumentelor și clădirilor istorice.

Liliana Condraticova, Feroneria artistică a clădirii fostei Judecătoria de district din Chișinău

9.15

În contextul studierii complexe a evoluției feroneriei

artistice din Basarabia un loc aparte revine repertoriilor pieselor de metal sau fontă, produse ale turnătoriilor din Chișinău sau din regiunile limitrofe. În atenția noastră, au ajuns scările din incinta clădirii fostei Judecătoria de district din Chișinău (edificiu construit în anii '80 ai secolului al XIX-lea), actualmente sediul Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Basarabia”. Scara principală, cu două brațe, marchează accesul de la parter la nivelul doi, fiind remarcată pe una dintre vederile emblematice ale fotografului chișinăuian P. M. Kondrațki. Treptele, parapetul de metal al scării și cel al îngrădirilor de la etaj, formează un ansamblu unic în arta metalului din acest spațiu. Cea de-a doua scară este laterală, în formă de melc, și a fost turnată la uzina mecanică din Odesa ce aparținea industriașului V. Restel. Cele 80 de trepte păstrează însemnul turnătoriei („Uzina lui V. K. Restel. Odesa”), iar parapetul are un desen elegant, specific epocii. Starea de conservare este satisfăcătoare, necesitând restaurare. Cu certitudine, piesele de feronerie avute în vedere evidențiază clădirea istorică din Chișinău, având o adevărată valoare istorică și artistică.

9.30

Ion Giurcă, *Monumentele istorice în perioada Războiul de Întregire a României (1916-1920)*

Războiul de Întregire a României a fost un eveniment de referință pentru începutul secolului al XX-lea. Cu o finalitate care a depășit așteptările, războiul pentru realizarea și apărarea Marii Uniri a marcat soarta monumentelor istorice din arealul românesc. Distrugerii totale sau parțiale, generate de desfășurarea operațiilor militare, de ocuparea unor localuri pentru nevoi militare, au fost o constantă pe toată durata desfășurării conflagrației. Bisericile au fost devalizate de obiecte de inventar cu o valoare artistică și istorică inestimabilă, clopotele au fost ridicate și trimise la topit pentru nevoile producției de război, clădiri istorice au fost utilizate de către comandamentele militare românești și străine, altele au fost preluate temporar de către instituțiile statului mutate la Iași, în decembrie 1916. În condițiile lipsei de preocupare pentru întreținerea acestora, a imposibilității executării reparațiilor care se impuneau, degradările au fost vizibile, astfel că la sfârșitul războiului starea lor era deplorabilă. Războiul a dus la diminuarea drastică a activității Comisiei Monumentelor Istorice, unii specialiști din domeniu au fost mobilizați la unități luptătoare, alții la Serviciul geniu pentru proiectarea și conducerea activităților la lucrările de fortificații, alții au fost integrați în structura viitorului Muzeu Militar, în calitate de

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Vineri,
7 octombrie
Iași

arhitecți, sculptori, pictori sau fotografi. Sfârșitul războiului a generat o adevărată campanie de realizare a operelor comemorative de război, dedicate eroilor români și străini, care s-au jertfit pe teritoriul României sau pentru România, marcând astfel un nou curent în acest tip de construcții în care s-au format și remarcat un număr mare de creatori de artă.

Mircea Tănase, *Pe drumul de glorie și suferință al Regimentului 48 Infanterie Buzău. cimitirul militar din Deleni, județul Iași*

9.45

În anul 1916, sângele ostașilor Regimentului 48 Infanterie Buzău a curs pentru făurirea României Mari, în luptele de pe Valea Oltului și în bătălia Sibiului. În vara fierbinte a anului 1917, soldații buzoieni au spus „Pe aici nu se trece!” în bătălia de la Mărășești. Jertfele lor nu au fost uitate și, după terminarea războiului, militarii regimentului au ridicat un monument la Buzău și au amenajat un cimitir militar la Roșia, județul Sibiu.

În iarna 1916-1917, armata română, aflată în retragere în Moldova, a fost cuprinsă de epidemia de tifos exantematic. Printre aceștia și militarii buzoieni din Regimentul 48 Infanterie, aflați în refacere în zona Deleni-Maxut, județul Iași. Au fost răpuși de necruțătorul flagel peste 600, o mare parte dintre ei, alături de trupurile altor militari, aflându-se în Cimitirul Militar de la Deleni.

În amintirea și întru pomenirea peste veacuri a sacrificiului lor, săvârșit pentru libertatea neamului românesc, acest ansamblu comemorativ a fost reamenajat în anul 2012, din inițiativa Fundației „Maresal Alexandru Averescu” Buzău, prin grija primăriei Deleni și cu sprijinul Brigăzii 15 Infanterie Podu Inalt din Divizia 2 Infanterie Getica.

Ioana Maria Petrescu, *Ipostaze ale distrugerii. Despre patrimoniul construit în Primul Război Mondial*

10.00

Până în prezent, studiul efectelor războiului asupra patrimoniului construit nu s-a numărat printre temele care să suscite un interes deosebit în rândul cercetătorilor români. Subiectul merită însă întreaga atenție a specialiștilor, întrucât cunoașterea sa contribuie la o mai bună înțelegere a istoriei mediului construit care ne înconjoară, a cărui continuă prefacere nu este doar consecința evoluției petrecute în timpuri prospere, ci și rezultatul pierderilor inevitabile din vremuri de restriște. Comunicarea intenționează să

aducă această chestiune în atenția publicului, punând în discuție situația câtorva obiecte de arhitectură din vechiul Regat (edificii publice reprezentative, clădiri modeste și monumente religioase) care au devenit martori sau victime tăcute ale Primului Război Mondial.

10.15

Dan Prisăcaru, *Catedrala Reîntregirii Neamului din Alba Iulia – monument simbol al unității naționale*

Catedrala Reîntregirii Neamului din Alba Iulia cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” a fost primul lăcaș de cult ortodox important construit în Transilvania după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Realizată într-un timp record, de aproximativ nouă luni de zile, în anii 1921-1922, în partea de vest a cetății Alba Iulia, străvechiul Apulum Roman sau Bălgradul Evului Mediu, ca o continuare a așezământului mitropolitan demolat de habsburgi în perioada 1713-1714, Catedrala Ortodoxă este strâns legată de festivitățile încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, care au avut loc la 15 octombrie 1922.

Edificiul a fost ridicat după planurile arhitectului Victor Ștefănescu, iar lucrările de construcție s-au desfășurat sub conducerea inginerului Tiberiu Eremia. Picture murală a fost realizată de Costin Petrescu în tehnica frescă și se înscrie în registrul iconografic tradițional ortodox.

Lăcașul reprezintă o simbioză de vechi stiluri românești, arhitectul Ștefănescu alegându-și ca prototip Biserica Domnească din Târgoviște, ridicată în 1585 de Petru Cercel. Catedrala are formă de cruce greacă înscrisă, iar în nișele laterale din pridvor sunt fixate patru plăci cu incipții comemorative ce ilustrează patru evenimente cu mare valoare de simbol: a) Tipărirea în 1648 de către Mitropolitul Simion Ștefan a Noului Testament; b) Unirea din 1600 realizată de Mihai Viteazul; c) Martiriul lui Horea, Cloșca și Crișan; d) Refacerea unității naționale și spirituale a românilor.

La realizarea monumentului și-au adus contribuția și militari ai Armatei Române, atât prin participarea la unele lucrări de construcție, cât și prin fonduri bănești colectate benevol.

În perioada interbelică, Catedrala Reîntregirii Neamului din Alba Iulia și anexele acesteia au reprezentat sediul Episcopiei Armatei Române, până în 1948, când această instituție a fost desființată de regimul comunist.

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Vineri,
7 octombrie
Iași

Florentina Udrea (Manea), *Sculptorul Dumitru Mățoanu și monumentele dedicate „Marelui Război”*

10.30

Dumitru Mățoanu s-a născut în 1888 la Câmpulung-Muscel (Argeș), unde a urmat școala primară și gimnaziul. În timpul anilor adolescenței, a fost remarcat de sculptorul Dimitrie D. Mirea (Dimitrie Demetrescu Mirea) originar tot din Câmpulung. La sfatul lui Mirea, Dumitru Mățoanu s-a înscris la Școala de Belle-Arte din București, pe care a urmat-o în perioada 1905-1909, avându-l ca profesor pe sculptorul Dimitrie Paciurea.

Lucrările sale valoroase și premiile câștigate au determinat Societatea Femeilor Române, să-i acorde o bursă de studii la Paris, la École Nationale Supérieure des Beaux-Arts, secția sculptură. După patru ani de studii la Paris, unde l-a avut ca mentor și profesor pe sculptorul francez Ernest Henri Dubois, Dumitru Mățoanu se întoarce în România. La 25 de ani (1913) devine profesor de sculptură la Școala de Belle-Arte din București. În același timp, și-a deschis un atelier în strada Griviței nr. 22, care a devenit „o adevărată școală a sculpturii acelor ani”.

În Primul Război Mondial a fost mobilizat pe lângă Marele Cartier General al Armatei și trimis pe front. Acesta este probabil și motivul pentru care cele mai multe realizări ale sculptorului Mățoanu sunt opere memoriale, comemorative și funerare dedicate eroilor din „Marele Război”, deopotrivă soldați și ofițeri: Bustul doctorului Haralambie Botescu, ridicat în 1920, unul dintre medicii eroi care au murit în Războiului Întregirii Neamului; Monumentul „Ecatarina Teodoroiu”, ridicat la Slatina între 1921- 1925; Monumentul Eroilor din Techirghiol, dedicat celor cca 180 de oameni din zona Techirghiol căzuți în luptă, construit în 1931; Monumentul Eroilor din Tâncăbești etc. Alături de aceste obiective aflate pe Lista Monumentelor Istorice din România, Dumitru Mățoanu este autorul a numeroase sculpturi comemorative, memoriale și funerare din țară: Câmpulung-Muscel, Mățău, Bălilești, Budișteni (Argeș); Pătârlagele (Buzău); Poiana Mare (Dolj), Găiești (Dâmbovița), Pietroșani (Giurgiu), Galați, Grădiștea-Greci (Ilfov)/ propus spre clasare, Dragna, Provița de Sus (Prahova), Alexandria, Roșiori de Vede, Zimnicea (Teleorman), etc. De asemenea, a realizat Monumentul funerar al lui Aurel Vlaicu, în Cimitirul Bellu în 1920, împreună cu alți doi artiști; în 1922 a făcut parte din echipa de sculptori de la Arcul de Triumf din București.

10.45 **Cristian Scarlat**, *Un monument cât o epocă: statuia ecvestră a generalisimului A. V. Suvorov*

A. V. Suvorov (1730-1800) este unul dintre cei mai cunoscuți conducători de oști din istoria militară universală, remarcându-se prin numeroase victorii, de multe ori asupra unor forțe superioare, în bătălii sângeroase purtate pe aproape întreg continentul european. A fost ultimul generalisim dintre cei patru pe care i-a avut Imperiul Țarist. Tot ca recompensă pentru meritele sale excepționale, lui A. V. Suvorov i-au fost conferite o serie de titluri, printre care și cel de conte de Râmnic. Amintirea gloriosului militar s-a păstrat și prin monumentele care i s-au ridicat, nu doar în Rusia, ci și la Ismail și Tiraspol, precum și în Elveția. O impunătoare statuie a contelui de Râmnikskii este amplasată, din 1959, și într-o comună vrânceană – Dumbrăveni, localitate ce într-o anumită epocă s-a numit chiar „Generalisimul Suvorov”. Totuși, o primă statuie ecvestră a lui Suvorov mai fusese dezvelită aici în 1913, pe vremea Regelui Carol I, proaspăt – atunci – feldmareșal al armatei imperiale ruse.

11.00 **Radu Moțoc**, *Maria Cantacuzino (1817-1898)*

Maria Cantacuzino făcea parte din ramura Cantacuzinilor – Măgureanu – Deleanu. Se căsătorește cu Alexandru Cantacuzino în anul 1839. Din cauza unor suferințe fizice decide să se stabilească în Franța pentru tratament. În anul 1854, îl cunoaște, la Paris, pe pictorul Chasseriau, care îi face un portret sub trăsăturile Sfintei Maria Egipteană. În atelierul lui Chasseriau îl va cunoaște pe pictorul Puvis de Chavannes, specializat în pictura murală. Chavannes avea să expună la Salonul de pictură din 1876 marea compoziție intitulată Sfânta Geneveva, ocrotitoarea Parisului, care astăzi decorează Panteonul. Reprezentarea Sfintei reproduce trăsăturile Mariei Cantacuzino. În celebra pânză cu subiect istoric „Sfânta Radegonda dă azil poezilor” realizată de același pictor care înobilează scara monumentală din Primăria din Poitiers, este reprezentată și Maria Cantacuzino în postura Sfintei Agnes. Maria Cantacuzino l-a inspirat și pe sculptorul Paul Landowski care finalizează, în 1928, o statuie intitulată „Sfânta Geneveva protejând Parisul” având drept model pe aceeași Maria Cantacuzino. Statuia amplasată pe un pod din Paris are o înălțime de 5,4 m, fiind așezată pe un postament de 14 m. Monumentul este înscris pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO din anul 1991.

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Vineri,
7 octombrie
Iași

Cristian Scăiceanu, *Un monument dispărut: Monumentul Independenței de la Craiova*

11.15

Craiova a fost un oraș sărac în monumente. Cu atât mai trist este faptul că odată cu instaurarea comunismului a pierdut cel mai frumos monument, cel dedicat Independenței de la 1877. Monumentul a fost distrus de autoritățile comuniste pentru că îl reprezenta pe regele Carol I. Realizat de sculptorul Pavelescu-Dimo, monumentul îl reprezenta pe regele Carol I salutând primele salve de artilerie care marcau începerea Războiului de Independență. Se spune că atunci regele ar fi exclamat „Asta-i muzica ce-mi place!”. De altfel, monumentul a rămas cunoscut în rândul contemporanilor cu această denumire „Asta-i muzica ce-mi place”.

Ramona Caramelea, *„Să fie pildă și imbold pentru toți aceia care au și puțința și dorința”. Donații în sprijinul construcțiilor școlare (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)*

11.30

Pe parcursul secolului al XIX-lea, instituția donației a adus o contribuție semnificativă la modernizarea Regatului și în mod deosebit la problema educației, demonstrând receptivitatea unui segment al societății românești față de anumite probleme sociale.

Comunicarea intenționează să realizeze o prezentare din perspectivă istorică a donațiilor făcute de particulari în sprijinul construirii școlilor primare. Din punct de vedere cronologic, voi analiza donațiile realizate din inițiativă privată între deceniul nouă al secolului al XIX-lea și primul război mondial, urmărind să reconstitui motivele ce au stat la baza acestui fenomen atât de răspândit, precum și segmentele sociale implicate în asemenea gesturi. Un alt aspect asupra căruia mă voi opri privește bilanțul școlilor construite prin contribuția donatorilor, precum și mențiunile acestora din urmă despre cum trebuia să arate școala a cărei construcție o finanțau.

Oana-Diana-Eliana Popescu-Coliban, *Monumente identitare, o analiză a sursei formale. Studiu de caz: cruce din cimitirul bisericii Sfântul Nicolae din Brașov și forme similare din satul Bixad, județul Covasna*

11.45

Analiza formală a unui monument funerar tipic ortodox, care se remarcă printr-un subtil contrast de tipologie cu elementele ansamblului în care este inserat (spațiu funerar cu veche și profundă tradiție ortodoxă – Cimitirul Bisericii Sfântul Nicolae din Prund,

Secțiunea B
Viața monumentelor laice - istorie, arhitectură

Brașov), devoalează o epopee identitară particulară. Crucea și osemintele preotului paroh martir Dumitru Trifan (1898 - 11 septembrie 1948) au fost aduse din cimitirul parohial ortodox al satului Bixad, județul Covasna, în urma repetatelor conflicte etnice, religioase și politice, în 1954, la doar 6 ani de la înhumare. Monumentul funerar și drumul parcurs până la locul de veci reprezintă atât un manifest identitar individual cât și unul al românității prigonite sau amuțite prin maghiarizare.

Secțiunea C
Viața monumentelor religioase - istorie, arhitectură

**Vineri,
7 octombrie
Iași**

**Moderatori: Marius Chelcu
Manole Brihuneț**

Mihai Mîrza, *Documentele Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Istoria fascinantă a unei arhive risipite și o încercare de reconstituire virtuală a acesteia*

9.00

Documentul este întradevăr sursa primară a cunoașterii istorice – „Pas de document, pas d’histoire” susțineau cu îndreptățire Charles Victor Langlois și Charles Seignobos -, dar documentul din sursă de cercetare istorică, poate fi transformat în obiect de cercetare istorică, având de multe ori o poveste fascinantă. În această comunicare propun o întoarcere la document, dar nu la studierea conținutului său, ci la studierea istoriei lui, cu ajutorul altor documente. Ca studiu de caz, am ales una dintre cele mai semnificative arhive instituționale din câte au existat vreodată în Țara Moldovei – arhiva Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

O instituție de importanța Mitropoliei a creat de-a lungul secolelor o cantitate semnificativă de documente, iar, din postura ei de depozit public de arhivă și loc de adevărată în Evul mediu, a și păstrat în depozitele sale acte de importanță fundamentală pentru statalitatea Moldovei. Această arhivă extrem de valoroasă a suferit distrugerii ireparabile de-a lungul timpului, din cauza unor incendii, care au distrus nu numai clădirile centrului eparhial, ci întreg orașul în care se aflau acestea – Iașul. Amintim aici numai incendiile din 1786 și 1827. Marea arhivă a Mitropoliei s-a risipit în patru zări, în primele decenii de existență ale statului național român, în urma secularizării, dar mai ales ca urmare a unor acte de donație. Astfel, bucăți semnificative din arhiva acestei instituții eclesiastice venerabile intră în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române, Arhivelor Statului de la București și Arhivelor Statului din Iași sau, pe căi cunoscute sau necunoscute, în posesia unor anticari și de la ei în colecții particulare din țară sau din străinătate.

Attila István Szekeres, *Capela funerară a familiei Haller de la Sânpaul – un ansamblu de heraldică nobiliară*

9.15

O ramură a familiei Haller de Hallerstein a stăpânit castelul și domeniul de la Sânpaul (magh. Kerelöszentpál, județul Mureș). Pe platoul care se înalță în partea de est a localității, se află o capela fortificată, având câte o clopotniță în cele patru colțuri, iar în centrul

ansamblului un turn. Ansamblul a fost ridicat de contesa Klára Károlyi, soția contelui Gábor Haller înainte de mijlocul secolului al XVIII-lea, și s-a folosit ca loc de veci pentru membrii familiei. Aici s-au strămutat rămășițele și monumentele funerare ale strămoșilor de pe teritoriul castelului, și aici au fost înmormântați membrii ulteriori ai familiei. Majoritatea monumentelor funerare s-au marcat cu steme familiale. Astfel, în afară de mai multe reprezentări ale stemei familiei Haller, aici se află lespezi funerare purtând steme ale familiilor Károlyi de Nagykároly, Kamuthi de Szentlászló, Kendi de Szarvaskend, Koháry de Csábrág și Szitnya, Kornis de Göncruszka, Torma de Csicsókeresztúr, Bornemissza de Kászon, precum și Petki de Királyhalma.

9.30 **Ștefan S. Gorovei**, *Ansamlburi pierdute: necropolele familiale ale Moldovei medievale*

Viața de familie a impus întotdeauna organizarea unui spațiu destinat odihnei veșnice a membrilor răposați. De la mausoleele aristocrației antice până la cavourile din zilele noastre, trecând prin mormintele cu înhumare simplă, dar în care generațiile se succed cu respectarea strictă a ritualurilor, toate aceste amenajări funerare ilustrează grija pentru păstrarea și perpetuarea amintirii celor dragi. Însă în multe cazuri, respectul și afecțiunea se împleteau și cu preocuparea de a marca, în chipul cel mai elocvent cu puțință, și statutul social al familiei respective. Existența necropolelor familiale a fost o expresie a solidarității și a conștiinței genealogice a neamurilor, contribuind, în același timp, la consolidarea acestora.

Timpul și oamenii nu numai că au răvășit mormintele, dar au condus și la distrugerea pietrelor funerare, astfel încât astăzi necropolele de acest gen nu mai există ca realități constituite; ca urmare, trebuie stabilită o metodologie pentru identificarea și reconstituirea lor virtuală. Comunicarea propune câteva asemenea elemente, pornind de la exemple mai mult sau mai puțin cunoscute.

9.45 **Andrei Crețu**, *Biserica „Sfinții Voievozi” de la mănăstirea Mălinești, județul Vaslui*

Mănăstirea Mălinești are o istorie zbuciumată, marcată de înființări și desființări succesive. Satul cu același nume – dispărut de mult – este atestat documentar în anul 1502. Momentul primei ctitorii este controversat: în timp ce o însemnare de pe o carte amintește anul

Secțiunea C
Viața monumentelor religioase - istorie, arhitectură

**Vineri,
7 octombrie
Iași**

1762, ctitorul fiind ieromonahul Nicodim Hudici, unii cercetători vorbesc de anul 1350, iar alții de perioada domniei lui Ștefan cel Mare și de pustnicul Mălin.

Așezământul a fost desființat în anul 1860 prin Legea de desființare a unor mănăstiri și schituri, dată de Alexandru Ioan Cuza și reînființat în 1929 – ca mănăstire de maici – prin stăruința episcopului Iacov Antonovici și cu sprijinul mareșalului Constantin Prezan. Regimul comunist a dat o nouă lovitură, mănăstirea încetându-și existența în 1959, însă a revenit la viață după 1990, ca obște de monahi.

Din vechiul așezământ se păstrează biserica de lemn, construită în 1826, cu hramul „Sfinții Voievozi”, precum și câteva din vechile obiecte de cult. Lăcașul a fost construit din lemn de stejar pe temelie de piatră, respectând planul treflat, având acoperiș cu trei turlle, de mici dimensiuni. A fost trecut în Lista Monumentelor Istorice, fiind catalogat drept monument reprezentativ pentru patrimoniul cultural local. Deși a suferit unele intervenții după 1990, acum necesită o serioasă consolidare-restaurare, pe baza unui proiect întocmit de specialiști, pentru a-i fi puse în evidență valoarea artistică și cea istorică.

Petronel Zahariuc, *Câteva date despre Mănăstirea Runcu (județul Neamț), Metoc al Mitropoliei Moldovei*

10.00

Biserica de la Runcu a fost construită la sfârșitul secolului al XVII-lea de către medelnicerul Ionașco Isăcescu. Istoria acestui locaș este cunoscută prin contribuțiile mai vechi ale istoricului C. A. Stoide și părintelui Constantin Bobulescu. Autorul comunicării aduce o serie de documente inedite privitoare la istoria mănăstirii, care vor permite o mai bună cunoaștere a acestui monument.

Marius Chelcu, *Momente din trecutul bisericii Sfinții Atanasie și Chiril Iași*

10.15

Monumentul este situat în spatele Universității de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa” din Iași. Din cauza informațiilor documentare puține, încercările de identificare a primilor ctitori, în secolul al XVII-lea, au stârnit controverse. Nu vom insista asupra acestui aspect, lipsa mărturiilor conducându-ne, ca și pe predecesorii noștri, în câmpul ipotezelor. Intenționăm ca, pe baza informațiilor editate în volumele de documente ieșene și a unor documente inedite

care se păstrează în fondurile de la Arhivele din Iași, să-i descoperim pe unii dintre oamenii care au locuit în preajma bisericii, pe acei enoriași care în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea au contribuit la întreținerea, refacerea și înzestrarea bisericii.

Cercetarea noastră este un și prilej de aducere aminte, în condițiile în care monumentul, din cauza timpului îndelungat care s-a scurs de la ultima restaurare, se află, în ultimii ani, într-o continuă degradare.

10.30 **Sorin Iftimi**, *Biserica Bărboi din Iași – un monument reevaluat*

Vechea ctitorie a familiei Strurdza de la începutul secolului al XVII-lea a dobândit o nouă înfățișare la 1842, sub influența mitropolitului Grigore Irinupoleos, exarhul Vatopedului în Moldova. Majoritatea mănăstirilor de la noi închinat la Locurile Sfinte și-au păstrat arhitectura moldovenească originală deși au fost locuite vreme îndelungată de comunități monahale grecești. Monumentul este un exemplu de arhitectură athonită transplantată în Moldova. Biserica Bărboi este unică prin faptul că oferă o expresie arhitectonică grecească ce reflectă un fenomen secular: monahismul grecesc din Moldova. Noua arhitectură de la Bărboi este atribuită lui Andreas Karidis, care și-a lăsat semnătura în piatră. O privire mai atentă a ansamblului arhitectonic al fostei mănăstiri permite observarea faptului că biserica, clopotnița și cișmeaua au stiluri diferite, fiind realizate, deci, în momente diferite. Analiza picturii interioare a dus la identificarea câtorva litografii athonite, realizate la Viena sau Veneția, care au servit ca modele pentru biserica de la Iași.

10.45 **Manole Brihuneț**, *Despre unele biserici cu plan triconc din Basarabia de la începutul secolului al XIX-lea*

La început de secol XIX, în ținutul Orhei-Lăpușna se produce o ultimă afirmare a formelor arhitecturale autohtone. Aici sunt zidite patru biserici cu plan triconc, cu clopotniță separată, în satele Miclești, Ișnovăț și Teleșău din ocolul Ichelulu și satul Hrușova din ocolul Satelor de Jos. Ca sursă de inspirație ar fi putut să le servească bisericile cu plan triconc din același ținut Orhei-Lăpușna: două din Chișinău, cu hramul Sf. Părinți Ioachim și Ana și Sf. Ilie, ambele cu clopotniță alipită, și cea din satul Sireți-Strășeni, cu clopotniță separată. Asemănarea acestor sfinte lăcașuri nu este întâmplătoare, un rol important avându-l faptul că ctitorii erau proprietari de moșii

Secțiunea C
Viața monumentelor religioase - istorie, arhitectură

**Vineri,
7 octombrie
Iași**

vecini, toate satele fiind amplasate de-a lungul văii râului Ichel. Un alt factor unificator a fost activitatea profesională a ctitorilor, trei dintre ei, Simion Glavce, Ioan Sechiraș și Iordache Donici, fiind membri ai biroului de hotărnicie. Bisericile din acest grup sunt compartimentate tradițional în altar, naos și pronaos, evidențiindu-se prin absidele laterale ale naosului, care, împreună cu cea a altarului, mai masivă, formează un plan triconic. Absida altarului este decroșată. Inițial, bisericile erau lipsite de turlă și clopotniță.

Maria Popa, *Biserica „Nașterea Maicii Domnului” de la Pribești – Vaslui*

11.00

Ctitorită pe la 1844 de către vornicul Lupu Balș și soția sa, Eufrosina, ca paraclis de curte, pe locul unei biserici cu hramul „Sf. Nicolae”, atestată în secolul al XVII-lea, și reclădită în secolul al XVIII-lea de familia Ruset (Roset), biserica face parte din ansamblul conacului Roset – Balș.

Biserica cu plan dreptunghiular, cu absida altarului decroșată, semicirculară și turn-clopotniță pe pronaos, intrare vest, este zidită din cărămidă, pe fundații și soclu înalt de piatră. Fațadele sunt decorate cu elemente de factură neoclasică, ilustrate prin pilaștri cu bază și capitel simplu, ferestre rectangulare cu deschideri în arc în plin cintru și muluri sub cornișă. Sistemul de boltire se sprijină pe arcuri dublou și pandantivi. Naosul este acoperit cu două calote, iar altarul și pronaosul, cu semicalote.

Turnul-clopotniță, de secțiune pătrată și acoperiș în patru ape, are același decor ca și biserica. Monumentul păstrează aspectul original, cu excepția învelitorii de tablă (inițial – șindrila). Se păstrează iconostasul din secolul al XIX-lea, ulei pe lemn, Cartea românească de învățătură, cunoscută sub denumirea de Cazania lui Varlaam, tipărită la Iași în 1643, și un clopot din secolul al XVIII-lea, returnat în secolul al XIX-lea, cu însemnări și inscripții referitoare la ctitori.

Daniel Niculae, *Restaurarea Mănăstirii Antim și misiunea ortodoxismului românesc în opinia lui P.S.S. Dr. Irineu Mihălcescu, vicarul Sfintei Patriarhii și egumenul mănăstirii (1938)*

11.15

Între anii 1713-1715, documentele istorice și inscripțiile epigrafice aduc multe mărturii și amănunte despre zidirea mănăstirii bucureștene cu hramul „Toți Sfinții”, de către Sfântul Mitropolit

Antim Ivireanul, construcția ei fiind plasată, astfel, la sfârșitul domniei Sfântului Constantin Brâncoveanu și începutul domniilor fanariote în Țara Românească.

La data de 2 aprilie 1937, prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 1108 era aprobată reînființarea Mănăstirii Antim de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la propunerea Patriarhul Miron Cristea, iar la 1 iulie 1937 este numit primul stareț al nou înființatei mănăstiri Antim, în persoana episcopului vicar patriarhal, Irineu Mihălcescu, în sarcina căruia cădea și administrarea căminului de monahi studenți din incinta mănăstirii.

Între anii 1937-1948, sub conducerea egumenilor mănăstirii și cu sprijinul însemnat al unor credincioși atașați de acest loc, sunt întreprinse importante lucrări de restaurare, atât la clădirea bisericii, cât și la chiliile împrejmuitoare. Mănăstirea a fost înzestrată cu 600 ha pădure, din veniturile căreia să fie întreținut acest internat, unde erau găzduiți câte 18 monahi veniți din eparhiile țării, pe timpul duratei cursurilor universitare.

11.30

Alexandra Țințăreanu, *Biserica „Sf. Haralambie” din Turnu-Măgurele – reconstituiri istorice*

La sfârșitul secolului al XIX-lea sentimentul cetățenilor din Turnu-Măgurele de apartenență la un trecut glorios își găsisse o entuziastă manifestare în decizia de a construi o biserică demnă de orașul lor în dezvoltare și un obiect de mândrie locală. Dezideratul a încolțit în deceniul al 9-lea al veacului și împlinirea sa a fost urmărită cu perseverență de conducătorii locali.

Biserica actuală „Sf. Haralambie” din Turnu Măgurele, numită și Catedrala „Sf. Haralambie”, a fost construită în perioada 1901-1905, pe locul unei modeste biserici mai vechi, care fusese prima construită în noul oraș regulamentar, între 1842-1845.

Concepția arhitecturală și stilistica decorativă este un melanj de preluări din arta veche românească și de adaptări ale unor caracteristici occidentale, cum sunt lojile, cu rezultatul creării „unui adevărat monument”. Arhitectul Dimitrie Maimarolu a rămas în istoriografie ca autor al acestui proiect și confirmat de pisania bisericii, însă nu este singurul creator. Documentele cercetate au demonstrat că proiectul inițial al bisericii, pe baza căruia au fost începute lucrările de construcție, i-au aparținut arhitectului Paul Petricu, ulterior fiind preluate de arh. Maimarolu, completate cu planuri de detaliu și modificate.

Secțiunea C
Viața monumentelor religioase - istorie, arhitectură

**Vineri,
7 octombrie
Iași**

Vitraliile, mobilierul și obiectele de feronerie, care au fost dedicate bisericii și au fost lucrate în ateliere renumite din epocă, amplifică valoarea monumentului.

Monumentalitatea clădirii este dată de dimensiunile impunătoare ale edificiului, de jocul volumelor decoșate, de variațiile în înălțime ale turelor și acoperișului, de plastica decorativă a fațadelor, împreună concurând la efectul general de armonie a proporțiilor.

Vitalie Iațuc, *Arhitectura de cult din orașul Soroca*

Orașul istoric Soroca, situat lângă un vechi vad al Nistrului, a reprezentat un spațiu de concurență între diferite religii și ideologii. În decursul secolelor acest teritoriu de frontieră, disputat de două sau mai multe Imperii, a delimitat simbolic „civilizația” de „barbarie”. În Evul Mediu, în acest loc s-au intersectat hotarele a patru state. Aici au locuit creștinii ortodocși, creștinii catolici și iudaștii.

Prezența diferitor religii la Soroca a determinat apariția diferitor lăcașe de cult, o bună parte dintre acestea dispărând în urma unor cataclisme naturale sau istorico-politice. Așa s-a întâmplat cu Sinagoga Mare (1775), în anul 1932 și biserica nefinisată Sf. Parascheva Cuvioasă, în 1962. Însă au fost și construcții care au rămas doar în proiecte arhitecturale, nefiind realizate în material. Astăzi la Soroca mai există câteva monumente de cult vechi: Catedrala „Adormirea Maicii Domnului”, biserica „Sf. Dumitru” și biserica „Sf. Teodor Stratulat”.

Maria I. Zaharia, *Biserica Adormirea Maicii Domnului - Domnească, Bârlad*

„Drept aceea luați aminte de voi și de toată turma întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu pe care a câștigat-o cu scump Sângele Său” (F.A., 20, 28).

În inima orașului Bârlad, important centru cultural și spiritual la „porțile de sud ale Moldovei, străjuiește ca o nestemată una dintre cele mai vechi biserici din acest minunat oraș - Biserica Adormirea Maicii Domnului. Ea este ctitoria marelui voievod și iubitor de cultură și artă Vasile Lupu și a Mitropolitului Veniamin Costachi.

Despre istoricul ei și marea însemnătate spirituală, culturală și socială voi face cunoscut iubitorilor de cinstire și păstrare a tradițiilor și valorilor noastre bimilenare.

11.45

12.00

**Moderatori: Aurica Ichim
Daniela Mihai**

9.00

Alin Saidac, *Activitatea arhitectului Ștefan Balș reflectată în procesele verbale ale Comisiei de Avizare a restaurării monumentelor istorice*

Motto:

„Nimic ostentativ, nimic retoric în soluțiile adoptate; restauratorul s-a retras cu discreție în umbra monumentului, înțelegând că rolul său este să redescopere și să conserve valorile ce i s-au încredințat, nu să le forțeze expresia „coafându-le” după gustul epocii noastre, în numele unei false originalități.”

„Ștefan Balș nu este doar un nume de OM. Pentru restaurarea monumentelor din țara noastră el reprezintă o întreagă epocă.” Vasile Drăguț, Profil: Ștefan Balș, în „Revista muzeelor și monumentelor - Monumente istorice și de artă, nr. 1/1977.

Studiind procesele verbale ale Comisiei de Avizare a restaurării monumentelor care a activat pe lângă Direcția Monumentelor Istorice, putem să ne facem o părere asupra activității neobosite a arhitectului Ștefan Balș. Descoperim un om integru, un profesionist, capabil să își susțină opiniile într-un timp foarte nefavorabil, așa cum au fost sumbrii ani '50 ai secolului trecut. Într-ani 1960-1977, Ștefan Balș are contribuția lui importantă în ceea ce s-a numit fără exagerare, perioada de aur a restaurărilor monumentelor.

Ajuns la o vârstă înaintată, încă participa activ în cadrul Comisiei oferind propuneri și soluții pentru restaurarea monumentelor, fie civile sau religioase.

9.20

Anca Filip, *Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994) - o viață dedicată monumentelor istorice*

În cei aproape șaptezeci de ani de activitate, arhitectul Ștefan Balș a restaurat peste cincizeci de monumente și ansambluri istorice, a semnat numeroase studii și cercetări publicate în reviste de specialitate, lucrări cu caracter monografic, comunicări științifice și a contribuit la formarea unor noi generații de arhitecți restauratori. Printre cele mai importante lucrări de restaurare ale sale se numără: Mănăstirea Neamțului (1930-1934, 1960-1965), Cetatea Neamțului (1963-1970), Mănăstirea Hurezi (1961-1975), Mănăstirea Moldovița

Secțiunea D
Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)

Vineri,
7 octombrie
Iași

(1966-1970), Biserica Crețulescu din București (1932-1939), Biserica Sf. Gheorghe Nou din București, Biserica din Războieni (1973-1975), Catedrala Romano-Catolică din Alba Iulia (1967-1975), Cetatea țărănească din Câlnic (1961-1963). În perioada activității sale în cadrul Serviciului Tehnic al Comisiunii Monumentelor Istorice, a restaurat în Iași: Biserica Sf. Sava (1936-1939), bisericile mănăstirilor Bârnova (1937), Dobrovăț (1938), Golia (1943-1944), Mănăstirea Cetățuia (1943-1944).

Oana Marinache, *Elisa Brătianu și arhitecții Balș: o colaborare necunoscută*

9.40

În arhiva Primăriei Bucureștiului am identificat documente legate de o proprietate necunoscută a prințesei Elisa Știrbey (1870-1957), văduva prim-ministrului Ion I.C. Brătianu. Este vorba despre un teren ce a fost, cel mai probabil, achiziționat pe cont propriu, după ce a rămas văduvă.

În 5 iunie 1935 Elisa Brătianu solicita autorizație de construcție în strada Arcului nr. 6 (zona Armenească din București), imobilul cu parter și două etaje fiind proiectat de arhitectul Ștefan Balș (1902-1994), membru al Comisiei Monumentelor Istorice și de vărul său, Ion Balș (1901-1980). Acesta din urmă era nepotul Elisei, de la sora ei mai mică, Maria/Marietta Balș (1876-1963), soția lui Gheorghe Balș (1868-1934).

Suprafața terenului era de aproximativ 200 m.p., iar cea a clădirii proiectate era de 120 m.p., având câte un apartament pe nivel. Credem că a fost conceput încă de la început ca un imobil cu apartamente de închiriat, așa cum proceda și cu unele corpuri din strada Biserica Amzei.

În 6 iulie au obținut autorizația de construcție, dar planurile au fost anulate ulterior din cauza decretării unei noi alinieri a străzii, solicitându-se o retragere de 2 m. de la stradă. Totuși imobilul va fi construit și există și astăzi.

Daniela Mihai, *Date din arhiva Comisiunii Monumentelor Istorice cu privire la restaurările lui Ștefan Balș din București*

10.00

Din arhiva fostei Comisii a Monumentelor Istorice am selectat câteva exemple ale unor restaurări ce se referă la monumente istorice importante din București, precum Mănăstirea Antim, Biserica și paraclisul Patriarhiei, biserica Kretulescu, relevante pentru

concepția restaurărilor efectuate de Ștefan Balș, considerate în epocă drept modele de abordare a principiilor istorice de restaurare .

Edificatoarele sunt și corespondențele purtate cu beneficiarii, disensiunile și disputele cu privire la materialele de construcție, la devize, la constructori, probleme atât de actuale și în contemporaneitate.

10.20

Liviu Brătuleanu, Ștefan Balș - restauratorul Mănăstirii Neamț

Arhitectul Ștefan Balș a rămas în memorie ca un factotum. A vorbi despre Ștefan Balș cercetătorul, proiectantul, restauratorul pare, firește, redundant. Dar, dintre multele sale intervenții pentru salvagardarea patrimoniului arhitectural cred că i-a fost dragă inimii mănăstirea Neamț. Am în vedere faptul că foarte tânăr fiind, colaborase cu G. Balș la monumentală lucrare a aceluia și, faptul că tânărul arhitect Ștefan Balș a făcut relevul, nu doar a bisericii catolice, ci a întregii incinte mănăstirești, cea mai mare din Moldova. La vârsta deplinei maturități avea să purceadă la opera de restaurare complexă a bisericii lui Ștefan cel Mare și de restaurare și remodelare a clădirilor - cele care reprezintă etapa târzie a ansamblului monastic. A rezultat în final un ansamblu unitar, punctat prin câteva accente verticale, care dau coerența ansamblului, faptul fiind vizibil în mod special privit de sus. Privit de la nivelul terenului, ies la iveală alte aspecte interesante ale demersului făcut de arhitectul Ștefan Balș care trebuie relevate cu acest prilej.

10.40

Vlad Mitric-Ciupe, Arhitectul Ștefan Balș în dosarele Securității

Urmărit vreme de mai multe decenii, arhitectul Ștefan Balș a fost implicat într-un proces politic și condamnat la 5 ani de temniță în 1956. Deși documentele din arhiva fostei Securități ne prezintă un unghi de vedere care se întinde pe o perioadă îndelungată, alegem să prezentăm, în comunicarea noastră, doar contextul și detaliile arestării, anchetării, condamnării și eliberării arhitectului Ștefan Balș.

11.00

Aurica Ichim, Implicarea arhitectului Ștefan Balș în restaurarea Palatului A. I. Cuza din Iași

Începând cu anul 1950, după desființarea Comisiunii Monumentelor Istorice, Ștefan Balș devine arhitect în cadrul nou înființatului Institut Central de Sistematizare a Orașelor și Regiunilor. În cadrul ICSOR, în anul 1953, se înființează Atelierul Monumente

Secțiunea D
Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)

Vineri,
7 octombrie
Iași

Istorice, al cărui șef este numit Ștefan Balș. În această calitate va coordona activitatea de proiectare din domeniul monumentelor istorice, inclusiv cea de la Palatul Cuza din Iași.

Sidonia Teodorescu, *Ion I. Berindey, un nume uitat al arhitecturii românești*

11.20

Ion I. Berindey (1887-1981), fiu al arhitectului Ion D. Berindey și nepot al arhitectului Dumitru I. Berindey, este, ca și ilustrii săi înaintași, absolvent al Școlii de Arte Frumoase din Paris, fiind diplomat al Guvernului Francez în anul 1924.

Dintre lucrările sale reprezentative, se remarcă în București, imobilul fostei Bănci Ardelene (azi, sediul OSIM, str. Ion Ghica nr. 5), sediul de azi al Curții Supreme de Justiție (str. Batiștei nr. 25A, în colaborare cu arhitectul Constantin Ciogolea), imobilul Crucii Roșii (str. Biserica Amzei nr. 29), Spitalul Panduri.

Proiectează numeroase clădiri rezidențiale, imobile de locuit, imobile administrative, dar și imobile unicat pentru familia proprie, pentru rude sau prieteni, dintre care se remarcă imobilele Ion I. Berindey (str. Ioan Vodă Caragea nr. 22 și str. Paul Greceanu nr. 41), casa Ion Jalea (str. Paul Greceanu nr. 39), casa Florescu (str. Bitolia nr. 7), blocul Vlad Berindei (str. Lascăr Catargiu nr. 15A).

Începându-și activitatea prin colaborarea cu tatăl său, la Palatul Administrativ din Iași și la casa Maria Filotti din București, după moartea lui Ion D. Berindey (1928), Ion I. Berindey își creează propriul stil, fiind unul dintre arhitecții interbelici moderniști prea puțin cunoscuți ai României.



Note

Note





Note

Note





Note